

నాటకాలు

భక్తి, జ్ఞాన, పురాణ, జానపద

భక్త పోతన్న

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌశిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షవృక్ష

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాదే

గురు గోరక్ష ముర్తి

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠలక్ష్మీంద్ర స్వామి

యోగి పరమహంస

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహేశ్వరి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు పోయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు చక్రవర్తి ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమారాధ్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2030020025161

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none"> Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none"> INSA	<ul style="list-style-type: none"> Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	<ul style="list-style-type: none"> Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిపూలు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

భక్తహితము

△

నాటక నిర్మాత

క వి కు మార—క వి తా వి శ్వా ర ద

శ్రీ అయ్యగారి విశ్వేశ్వరరావుగారు

△

ప్ర కాశకులు

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు

నంస్కా తాంధ్ర బుక్ షిప్, రాజమహేంద్రవరము.

ప రి చ య వా క్యా లు

కవి - స్వేచ్ఛాజీవి! అనిష్టతంత్రగానాన్ని చేసిన పోతన్న నేను స్మరించుతూ పీరిపూజచేయడం ఆంధ్రావనికి అలవాటయింది!

బ్రలాంటి పవిత్రమూర్తి గాథ కళారాధకులు ఋగీత్రులుగా స్మరిస్తూ వ్రండడం ఆచారమయినకూడా!

త్రైలుగుదేశంలో యలాంటి ఋషిపుంగవుడు - మహాభక్తుడు అవిర్రబీచడం నిజంగా మన ఆంధ్రజాతి గర్వించదగిన విషయం!

జీవితాన్ని రామాంకితంచేసి - కలకాలమూ భగవదారాధనలో స్వేచ్ఛాజీవనాన్ని నిర్వహించిన పోతన్న జీవితచరిత్రను గాత్రరూపంగా రచించడానికి అవకాశం కలగడంకూడా సుహృద్భాగ్యమే!

బ్రలాంటి సదనకాశాన్ని రాకు నిర్మించిన శ్రీ కాళహస్తి సోదరులకు నా అభివందనలు.

నాటకరంగానికి - చరిత్రకీ విగ్రహంగా వ్రందే సంఘటనలు వ్రండకమానవు. రసోపాసకులు, కళాభిజ్ఞులు నాటక నిర్వాహకతను పరిశీలించి పోత్సహించాలని నా ఆశ!

కెట్ల

మీ అభిమాన రచయిత

విశ్వేశ్వరరావు

తారా పదము

పురుషులు

స్త్రీలు

1. పోతన—కథానాయకుడు	7. ధర్మాంబ—పోతన్నభార్య
2. శ్రీనాథుడు—పోతన్నబావమరది	8. శారద—శ్రీనాథునికుమార్తె
3. సర్వజ్ఞసింగభూపాలుడు (కర్ణాటకభూపాలుడు)	9. గిరిజ—పోతన్నకుమార్తె
4. మల్లన్న—పోతన్నకుమారుడు	10. భోగిని
5. చిదానందయోగి	
6. రాజభటులు	

బృందగానం

పాహి పాహి జననీ !

పాహి పాహి జననీ !!

ప్రవిమల చరిత పునీతా మాతా

కవిజనసన్నత సుగుణా భరణా !

పాహి పాహి జననీ !

పాహి పాహి జననీ !!

గంగా యమునా కావేరీజల

ఘనతర శోభిత భారతమాతా

శూరసమేతా వినుతా మాతా !

పాహి పాహి జననీ !

పాహి పాహి జననీ !!

భక్త పోతన

ఒకటవరంగము.

శ్రీనాథనియిల్లు : ప్రవేశం—పోతన్న చేతిలో పుస్తకంతో.

పోత :—బావగారు వ్రాసిపొస్తాం ! (చూచి) వీధినాటకమట
 బహుతమాపాగావున్నదేవేరు - సద్యాలు రెండుచదువుదాం ! (పేజీ
 తిరగవేసి)

సీ. సొగసు క్షీలడదాన సొగసుకన్నులదాన !

వజ్రాలనంటే నల్వరుసదాన !

• బంగారు జిగిదాన పరువు గుబ్బులదాన

నయమైన యొయ్యారి నడలదాన !

తోరంబుగట్టదాన తొడల నిగ్గులదాన

పిడికిట నడుగు నెన్నడుముదాన !

తళకు చెక్కులదాన ! బెళకు ముక్కనదాన !

సింగాడి కన్నెవు చెలువుదాన !

గీ. మేలిమి పసింకి నివకడియాలదాన !

మించిపోనేల రత్నాల మించుదాన !

తిరిగిచూడవె ! ముత్యాలసరులదాన !

చేరి మాటాడు చెంగావి చీరదాన !

• (పేజీ తిరగవేసి)

సీ. చక్కని నీ ముఖ చంద్రబింబమునకు

గళ్యాణమస్తు ! బంగారుబొమ్మ

నిద్దంపు నీ చెక్కుటద్దపు రేఖకు

నైశ్వర్యమస్తు ! నెయ్యంపుదేవి

మీటిని బగులు నీ మెలుగు పాలిండ్లకు

సౌభాగ్యమస్తు ! భద్రదేభయాన !

పలపులు గులుకు నీ వాలుగన్నులకు న

ర్యధిక భోగోస్తు ! పద్మాయతాక్షి !

గీ. పుష్పి మముహూర్తు - నీ ముగ్ధమాటలకును

నై భవోన్నతిరస్తు ! లావణ్యసీమ !

వన్నెచెన్నెలుగల్గు నీ మన్ననలకు

శాశ్వతసితిరస్తు ! యోపాలలామ !

(ఎదురుచూచి) అదుగో ! నా ప్రయసి ధర్మాంబ ! యిది నచ్చు

చున్నది—

(ప్రవేశము : ప అన్నభార్య ధర్మాంబ.)

పోత :—ధర్మాంబ ! ఎం అలా అన్నంగావున్నావు ?

ధర్మా :—అన్నంకాకపోతే యేముంటుందలెండి ! నా బ్రతుకు
యింతకేదా (విచారము)

పోత :—అలాకాదు - ధర్మాంబ ! నీ విచార కారణం చెప్పు
కూడనిదా ?

ధర్మా :—చెప్పకూడకేం - నిక్షేపరాయణులా చెప్పచ్చు !

పోత :—చెప్పదూ - చంపక !

ధర్మా :—నాకో సం దేహం వ్రందండి !

పోత :—యేమిటా సం దేహం ?

ధర్మా :—ఏమిటా ! మా అన్నయ్య శ్రీనాథం పెద్దకవీశ్వరు
డయ్యాడు. రాజాశ్రయం సంపాదించుకొన్నాడు. రత్నరాసులతో
తులతూగుతూవున్నాడు. యింతక్కా మీరూ కవీశ్వరులయితే మీకూ
రాజాశ్రయంవ్రంటే నే నిజా మూసివాయనపు పేరంటాలులాగ వ్రండక
పోయేదాన్ని - (విచారించును)

పోత :—పెట్టిదానా ! యిదా నీ ఆందోళన ! లేనిపోని శంక
లతో మనస్సు పాడుచేసుకోకూడదు. నిజమే - మీ అన్నయ్య కవి

రాజులయ్యాడు. రాజాశ్రయాన్ని సంపాదించాడు. సర్వసంపదలతోనూ తులతూగుతూవున్నాడు. మరి నేనంటావా? నాకూ కవిత్వంవచ్చు. పద్యాలు వ్రాస్తా. నా పద్యాలు నాకేకాని యింకోడికి వినిపించను. అదోబాణీ కవిత్వం నాది. యిదిగో కవిత్వంవస్తే యేముందే గ్రహ బలంవుండాలి - ఆ పై న యీశ్వరకటాక్షంవుండాలి!

ధర్మా :—యీ మెట్టవేదాంతలకేంగాని నేనోపని చెబుతా. చేస్తారా?

పోత :—తప్పక చేస్తానన్నానుగా - ఏవిటా పని.

ధర్మా :—యేమీలేదు - మా అన్నయ్య నచ్చేపేళముంది (ఎదురుగాచూచి) అడుగో వస్తున్నాడుకూడా! ఆయనతో మీ కవితా శక్తినిగురించి భద్రాజులా పొగుడుతా. ఎలాగయినా రాజాశ్రయం సంపాదించే వ్రాసాయం చూపించమని అడుగుతా. మీరుకూడా మా అన్నయ్యతో పెడసరంగా మాట్లాడక వినయంగా ఉండాలి.

పోత :—అలాగే - తప్పక అడుగుతారు తప్పేముంది. ఆశ్రయంలేని లలనాసౌందర్యం - అండలేని లతావిలాసం - పరిచయప్రాబల్యంలేని పాండిత్యము శోభించవు అన్నారకదా పెద్దలు. ఇప్పుడే అడుగు. రాజానందముతో నీకు ఆనందవర్షాన్ని కురిపిస్తాను - సరేగా!

(ప్రవేశం—శ్రీనాథుడు)

శ్రీ :—ఏం - చెల్లీ - బావ తీసికొని వెడతానంటున్నారా.

ధ :—లేదు అన్నయ్యా! ఆయనకో కోరికవుంది - నువ్వే ఓర్పాలి!

శ్రీ :—ఏమిటి బావా - ఆ కోరిక.

పో :—ఆమెనే అడగు-

శ్రీ :—సరే - నీవే చెప్పుచెల్లీ!

ధ :—ఏం లేదన్నయ్యా! ఆయనకూడా కవీశ్వరులేగా! ఏకు తెలుసుగా!

శ్రీ :—ఓహోనాను!

ధ :—నీతోపాటు - రాజదర్బారుకుపోవాలని....

శ్రీ :—ఇంతేనా - బావా - యీమాత్రాసికేనా నీ సిగ్గు. తప్పక నిన్ను సర్వజ్ఞసింగమనీని సందర్శనానికి తీసికొనిపోతాను. ఆ మహనీయుడున్నాడు చూశావా - కావ్యకళావేత్త - నిరుపమాన యశోధనుడు - ప్రజాహితైకవాది. అతని సందర్శనము నీకు సకల వాంఛాశలసిద్ధి! అతని ప్రతిభ వర్ణనాతీతము బావా!

సీ. పసిషిక తినిబూని పగతుర చెండాడి

కవనభూమిక కాలు కదుపునపుడు

విజయలక్ష్మినిబట్టి పీర్వకౌర్యముమీర

జయగానమన్చేసి సాగునపుడు

తనరాష్ట్రజనులలో స్వయమేతకుండా

జాలితో పాలన జరుపునపుడు

కవిరాజులనాంచి కారుణ్యమేసార

బహుమానములిచ్చి బంపునపుడు

గీ. దీనభావాల సరయని తేలుగువారు

ఎంతతపమాచరించిరో యెటుగననుచు

కాంచి గర్వించుచుందును - కల్లకాదు!

బావ! సర్వజ్ఞసింహుడు - ప్రథితమూర్తి!

అంతేకాదు బావా! కళాభిజ్ఞత అతని సంతని ముక్త—

సీ. గాయకు గొంతులో కమ్మనిరాగాల

రుచిచూడగల నేర్పు లొందనైన

చిత్రకారుని కంచె చిలికించు సౌందర్య

మభినుతించెడి ప్రాభవమునైన

కవిరాజు గంటంబు కల్పించు మాధుర్య

భావాల ప్రతిభను పలుకనైన

కాలిగజ్జయలన్ని ఘలుఘలుమనిమ్రోయ

నర్తనరీవిని నడుపనైన

గీ. తగినవాడబ్బ - యీతని మొగములోనె
వాసమొనరించు గీర్వాణి హాసమొలయ !
సహజసౌందర్యరాశి - భూజానికాడకు
వచ్చుటకు సందియంబేల బావ ! నీకు !

పో :—బావా ! నీవు చెప్పినట్లుగా సర్వజ్ఞసింహుడు సరస
డనియే విన్నాను. మీ చెల్లెలుకూడా రాజదర్శనము చేయమని ప్రోత్స
హించుచున్నది. నీవుకూడా రాజాశ్రయసంపన్నుడవుకదా ! యీరీతిగ
మీ చెల్లెలికోరిక నెరవేర్చునెంచినాను.

శ్రీ :—బావా ! మా చెల్లెలి సలహా చాలాఅమూల్య
మైనది. కవి అపరబ్రహ్మ, సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేయగలనేర్పు అతనిలో
వుంది. పానానాహృదయాలను ద్రవీభూతంచేసే ఘనతరళ శక్తి కవికి అమ్మ
డైపోయింది. అలాంటి ఉత్తమజన్మ అలభ్యంకానూ - బావా ! కవిగా
జన్మించడమే కష్టం - తన కావ్యాలను విని ఆనందించి ఆదరించే
ప్రజలో, ప్రభువో దొరికడం కష్టతరం - సర్వజనాకర్షణీయంగా కావ్య
సృష్టిచేయడం కష్టతమం - యీ పరిస్థితిలో చక్కగా కవితాగానం
చేయగల నీవు - రాజాశ్రయాన్ని పొందడంకన్న కావలసినదేమున్నది
బావా ? కవిఅనే బిరుదు నీటికాకి లేదాబావా - అంతా కవులము
గామా - యెంతైనను కందిపద్య మల్లగలేమా అన్నట్లు అందరూ
కవులేనా—

సీ. పరువు గోల్పోయిన బానిసహృదయాల
స్వేచ్ఛను పురికొల్ప జేయువాడు
కాలగర్భంబులో కలసిపోయిన ఖ్యాతి
తిరిగి యా జాతికి దెచ్చువాడు
ఆటలై పాటలై అలరారు ప్రతిభను
కన్నుల కెదురుగా కట్టువాడు
రక్తనాశములందు ప్రవహించు భీతికి
కావ్యాలమందును గన్నవాడు.

గీ. సంఘ దౌర్జన్యములజూచి చాటువాడు
 జాతి కాధారచుగురీతి జరుగువాడు
 కవివరుడుగాక - జగతి నొక్కరుడుగలడె!
 ధరణి నూహింప సత్కువి ధన్యజీవి!

కాబట్టి - ధర్మాంబా! బాపను రేచే రాజదర్శనార్థం తీసికొని
 వెడతాను - యేం బావా!

పో:— అలాగే - తప్పక పోదాం.

(నిష్క్రమణ)

Δ

రెండవ రంగము

సర్వజ్ఞసింహుని భోగ్యగృహము — (ప్రవేశం—సర్వజ్ఞసింహుడు
 భోగిని—ప్రక్క నేయింకా కొన్ని కుర్చీలు వుంటాయి.)

భోగిని స్మృత్యంతో రంగప్రారంభం—

సర్వజ్ఞుడు సింహాసనాసీనుడై వుంటాడు.

స్మృత్యగీతం.

ఆనందమె కోరుము! పరమానందమును గాంచుము

తేనియ లూరేటి తీయని గేయాలు

గానమాధురితోడ కాలము గడుపుము!

మిసిమియావన సిరుల మేదినినలరుము

మేటి సరసాలాడ మించిగమించుము!

చీకుచింతల మరచి చిద్విలాసమునెంచి

నిరతర సౌఖ్యముజెందగ లెమ్ము.

సర్వ:—(స్మృత్యానంతరం) భోగినీ—నీ నాట్యకళాప్రవీణచాలా
 స్మృత్యమైందిసుమా! నిరుపమాన అభినయ కాశలము నీలో నిబిడీకృ

తమై ప్రేక్షకహృదయాలకు అమితానందాన్ని అందిస్తూంది. నీ నాట్య సన్నివేశాలకు నటరాజుకూడా విస్మయమౌతాడు !

భోగి :—కళాభిజ్ఞులు - యశశ్రీసమేతులు - మీవంటి ప్రభువుల సన్నిధిని సర్వనచేసి మన్ననల నందిన మీ చరణదాసి కడుంగడు ధన్యురాలు ప్రభూ !

సర్వ :—సెబాస్ ! నీ కళాసంపన్నతకు యేకానుక కావలెనో కోరుకొనుము—నీ అభీష్టసిద్ధికై రాజాజ్ఞ వేచియున్నది.

(సేవకుని ప్రవేశము)

సేన :—ప్రభూ ! కవిసార్వభౌములు శ్రీనాథులరాక ! సెలవా !

సర్వ :—వారిని సత్వరప్రవేశ పెట్టుము.

(సేవకుని నిష్క్రమణ)"

(మరికొంతసేపటికి శ్రీనాథ - పోతన్నలు ప్రవేశము)

శ్రీనాథ :—సర్వజ్ఞసింగభూపాలా ! యవే శుభాకాంక్షలు.

సర్వ :—(నిలిచి) మీ రిరువురూ సుఖానీనులుకండు.

(కూర్చుండును.)

సర్వ :—కవిసార్వభౌములు మా భోగిసీగృహమును విశ్రాంతి పొందినారు మా ధన్యవాదములు.

భోగి :—కవిరాజ్యునికి మా నమస్కృతములు.

సర్వ :—వీ రెవ్వరో తెలియజేతురా? (పోతన్ననుచూచి)

శ్రీ :—చెప్పవలసిన విషయమునే అడిగినారు - అందులకే గదా ! వెనుక నే చెప్పితిని—

క॥ సర్వజ్ఞ నామధేయము

శర్వునకే రావుసింగ జనపాలునకే

యర్వింజెల్లును సితరుని

సర్వజ్ఞుండనుట కుక్క సామజమనుటే !

సర్వ :—కవిరాజులు సమర్థులు. తిమ్మిని బమ్మినిగా చేయగల నేర్పరులు - మీ ప్రతిభను వర్ణించుటకు నేను కడు అసమర్థుడను. మరి మీరి సంగతి...

శ్రీ :—మహారాజా ! యీయన మా బావగారు. ఇంటిపేరు బమ్మెరవాడు. పేరు పోతరాజు. యువకుడు. ఉత్సాహవంతుడు—కావ్య కళాభిజ్ఞుడు. రసోపాసి !

సర్వ :—భోగినీ ! నేడు సుదినము - నీ మంధిరమున మరొక కవిమాన్యుని కన్నులపండువగాగంటిని - యిక వీనులవిందుగా వీరి కావ్యగానమాలకింతుము—

భోగి :—మహాప్రసాదము—

సర్వ :—పోతనమహనీయా ! మీ సందర్శనము మహానందదాయకము. కవీశ్వరుని గంటమునకూ - గాయకుని కమ్మచి కంఠమునకు (భోగినివైపు చూచి) యీ మా భోగిని నాట్యమునకు నా శరీరము ముట్టడై పోయినది - మీ బావ శ్రీనాథకవిపుంగవులతో బాటు మీరు కూడ మా దర్బారున కావ్యగానముచేయుట మా కెంతయు సమృద్ధము—

పో :—మహారాజా ! మీ అనన్యసామాన్య ప్రేమకు సదాకృతజ్ఞుణి

సర్వ :—భోగినీ - యీ నాటి కార్యక్రమము యెట్లు ఆరంభించ మందువు !

శ్రీ :—మహాప్రభూ ! ఎట్లనుటయేల ! భోగిని సృష్టిముతోడనే గదా !

సర్వ :—భేష్ - తొలుత భోగిని సృష్టిము - అటుపైన ?

భోగి :—అటుపైన శ్రీనాథకవివరుని శృంగారపద్యపఠన.

సర్వ :—జౌను - ఆ పైన మన కొత్తకవిగారు పోతనాహ్వా యుల యీ భోగినిపై దండకపఠన - బాగున్నదా !

శ్రీ :—ప్రభువుల ఆజ్ఞకు వేరున్నదా !

సర్వ :—మీ బావగారు - మానము వహించినారే - ఆ యిష్టమా ?

శ్రీ :—కాదు - యెప్పటికీకాదు - మీ శలవుప్రకారం -
భోగినీదండకమునకు మా బావ ఉద్యుక్తుడై వున్నాడు. (పోతన్నతో)
యేం - బావా!

పో :—మీ ఆజ్ఞల కన్యధాగలదా !

సర్వ :—భోగినీ - మరి నీ నృత్యగాసవిన్ద మారంభింతువా!

భోగు :—చిత్తం - సమస్కరించి (నృత్యము చేయును)

నృత్యగీతము.

వలపో! వలపో! వలపో! వలపో!

కులుకులగూర్చే గురుతరమైనది

నిలకడ సౌఖ్యము నింపేమేటిది

నలపో! వలపో! వలపో! నలపో!

త్యాగముతో తనరారెడిది

భోగాశ్రయమును పొందినది

వలపో! వలపో! వలపో! వలపో!

(మరికొంతసేపటికి నృత్యసమాప్తి)

సర్వ :—శ్రీనాథకవిరాజా! యీ భోగినీ తన నాట్యనైపుణ్య
ముతో మన మేనుల ముఱపింపచేయుచున్నది. యీ కళాభిజ్ఞతకు తగిన
కాన్క మన పోతరాజుగారి భోగినీ దండకమే!

శ్రీ :—ఔనుప్రభూ! యీ కాలిగజ్జెలసారు - యీకిన్నెరసాని
సూయలు చిరస్థాయిగా శిలాక్షరములుగా మనపోతన్న భోగినీదండక
మున మేర్పర్చు కుంటాయి! భౌతికదేహముకన్న యీ యశశ్శరీర
ముతో యీలలనామణి ఆంధ్రదేశచరిత్రలో చిరంజీవియై యుంటుంది!

సర్వ :—ఔను - మీరు యదార్థమునే వచించినారు. యీ
భోగినికి యీ భోగినీదండకమే మా కానుక!

భోగి :—ప్రభువుల కరుణాకటాక్షములకు యివే మా కృతజ్ఞ
తాభివందనాలు. మరి - శ్రీనాథకవిపుంగవులు - తమ పద్యపఠన
మారంభింతురా!

సర్వ :—శ్రీనాథకవిరాజా—మీ వీధినాటకమునందలి చక్కనిపద్యమును వినిపించి వీనులపండువ సేయించెదరా !

శ్రీ :—తప్పకప్రభూ ! విందురా !

సీ॥ తళ్ళితళ్ళనుకాంతి బెల్లు కెంపులముంగ

రందమై కెమ్మోవి యందుగుల్మ

ధగధగధగలచే దనరారు బంగారు

గొలుసులింగపుకాయ కొమరుమిగుల

నిగనిగన్నిగలచే నెగడు చెల్వపుగుబ్బ

దోయి యెండొంటితో రాయశింప

రాజహంసవిలాస రాజతంబగుమాస

ముందు మట్టెలు రెండు సందశింప

గీ॥ సరసదృక్కల విటలను గరగజూచి

పొందికైనట్టి మోమున భూతిరేఖ

రాజకళలోప్ప నద్దంకి రాజవీధి

చాలించె నొకకొమ్మ - గాజుల ముద్దుగుమ్మ !

సర్వ :—పదములపొందిక - భావాల సొగసు - కావ్యగానమున కంతమాధురి - యీ శ్రీనాథుల సొంతసొమ్ముగదా - మీ వంటి మహనీయులు మా ఆస్థానీయులుగానుండుట మా రాజ్యమునకే భూషణముగదా !

శ్రీ :—మీ ప్రశంసకు తగను మహారాజా ! ఎందువల్లనందురా ఆఘ్రాహనే వాడున్నప్పుడు అందరకూ పూజ్యతవుంటుంది. లెక్కమీద సున్న కెక్కినట్లుగా ! ఆఘ్రాహు అనేవాడు లేనినాడు అందరూ పూజ్యతావిహీనులే అవుతారు - లెక్కలేక సున్న కేగినట్లు - మీ వంటి ప్రభూత్వముల ఆదరాభిమానములుంటేనే చాలు - మహారాజా - కవిత కమ్మని వాసనను గుబొంపచేస్తుంది.

సర్వ :—మంచిమాటలనే శలవిచ్చారు - మరి మన పోతరాజు గారు తమ భోగినీ దండకమును వినుపింతురా !

శ్రీ :—బావా ! ఆరంభించెదవా ! ఆశుధార !

సర్వ :—ఆశుధారగా తమ కవిత్వమును రుచి చూపించినచో దండకశేషమును తీరికగా పూర్తిచేయవచ్చును.

శ్రీ :—అవును - బావా ! ఆరంభించెదవా !

పో :—(ఆశుకవిత్వము చెప్పినట్లు మెల్లిగా - తీరికగా పద్యం చదవాలి.)

ఉ. పంకితకీర్తి నీయుడగు బమ్మెరపోతన యా సుధాంశు మా
ర్థాండుకలూచలంబునెది తారకమై విలసిల్ల భోగినీ
దండకమున్ రచించె బహుదానవిరక్తకు రావుసింగ ఘా
మంజుల భర్తకున్ వినుత మానవాధమదాహర్యకున్.

సర్వ :—సెహబాస్ శ్రీనాథకవిరాజా ! మీ బావగారి కవితా శక్తికూడ ఎదురాతిమధురముగ నేవున్నది - కాదాభోగినీ !

భోగి :—మీరు బేసన్నదానిని కాదనుట కెవరికైన తాహ్మిస్తున్నదా ప్రభూ ! బావనుమించిన బావ మన అదృష్టవశమున లభించినారు.

సర్వ :—నిక్కము వచించితివి భోగినీ - యీ పోతరాజుకిని కూడ మన దర్బారున భూషణప్రాయముగా నుండదగినవాడు. యిప్పుడే పోతరాజుకవికి బహుమానములనిసి భోగినీదండకసమాప్తి చేయమని ప్రార్థించెదను.

శ్రీ :—ఁ యీ పాటిదానికి ప్రార్థనలేల మహారాజా ! మీ అనుగ్రహసాత్తమైన ఆతని కవిత శోభాయమానమేగదా !

పో :—మహారాజా ! మీ అనుగ్రహమున్న నంతియేచాలు. మీ ఆజ్ఞానుసారముగ భోగినీదండకం సమాప్తిచేసియే మాయింటికి పోదును.

శ్రీ :—బాగున్నది. బహుచక్కగా చెప్పినావు.

సర్వ :—పోతన్నగారూ ! మీ కావ్యకృషికి నేను యే త్యాగ మయినా చేయడానికి సంసిద్ధుడనైవున్నా - యింకమనమీ సభచాలించి రాజమందిరమునకు పోదము.

(నిష్క్రమణ)

మూ డ వ ర ం గ ము

మధ్యేమార్గము—ప్రవేశము - చిదానందయోగి.

గేయం.

బ్రతుకు మర్మము తెలియరా

వెతకు నాహుతి కాకురా !

ఆశలకు బానిసవుగా

అవనిలో తిరుగాడగా

యేలరా శాశ్వతసుఖానికి

యంతవంతలు మానవా !

బ్రతుకుమర్మము తెలియరా

వెతకు నాహుతి గాకురా !

మాయకన్నుల మసకచూపులు

మోసపడి పోనేలరా

సత్యమును శాశ్వతము నెరుగగ

సాధనముజేయర మానవా !

బ్రతుకుమర్మము తెలియరా

వెతకు నాహుతి గాకురా !

యావనము క్షణకాలమూ

అతివృష్టి వ్యామోహమూ

విడనాడుమూ పెరమార్గమూ

కడజేర్చుమూ భవబంధమూ !

బ్రతుకుమర్మము తెలియరా

వెతకు నాహుతి గాకురా !

చిదా :—ఆహా ! ప్రపంచమంతా ఆశాపాశముచే బంధిభూ
తమై యున్నదిగదా ! కాంతాకనకములకోసమై ప్రతిమానవుడు యెం

తో తాపత్రయపడుచున్నాడు తన కాంక్షలు నెరవేర్చుకొనుటకై
న్యాయాన్యాయ విచక్షణచేయడు బౌరా! ఊరూపేరూలేక గగన
మందెచ్చటో లీనమైయున్న యీ జీవుడు—ఒకపూరిలో ఒకపేరుతో
ఒకశరీరమునందు బంధంపబడుటవలన ! గదా యీ అరిషడ్వర్గములు
యీ నవరసములు—యీ ప్రక్షుడుచులు వానినావహించి మోసగించుచు
న్నవి. మానవుని జననమే ఒకనాటకరంగము - మానవుని బాల్య
యావన కౌమార వార్ధక్యములే వివిధ నాటకరంగములు - పరమేశా!
నీ సృష్టివైఫరీత్యము వర్ణింప నలవికాదుసుమా !

శయం

రాముని గనవేల ! సుశీల ! రఘుని గనవేల !

కామములోఁబడి కర్మకు హడలి

కాంచనచేలుని గనవా జవా ! ||రా||

దశరథనందను ధనుజవిభంజను

దాసోహమ్మనలేవా జవా ||రా||

నిగోహముగా ! నిశ్శలంబుగా

ధర్మాత్మునిదరి జేరవమానవ||

(మరికొంతసేపటికి ప్రవేశం - పోతన్న.)

(సర్వజ్ఞసింహుడిచ్చిన భూషణాంబరాలతో పోతన్న హడావి
డిగా పురోగమించుతూంటాడు. చిదానందయోగిని చూచి - అతని
కాషాయనస్త్రములను రుద్రాక్షపేరులను ఆ తత్వరీతికను విని నిలబడి
యుంటాడు)

పో :—మహాత్మా ! మీ దర్శనభాగ్యమున ధన్యుడనైనాను.

చిదా :—కుమారా ! నీ వెవరవో యెరింగింతువా !

పో :—నన్ను బమ్మెర పోతరాజుండును - మీ రెరిగియేయుం
దురు ! కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథుని బావమరదిని—

చిదా :—శ్రీనాథకవి - బావమరది - పోతన్నవు నీవేనా ?

పో :—బౌను స్వామీ

చిదా :—బౌనుకాని బిడ్డా ! యేమిటి హడావిడి ?

పో :—హడావిడికేముంది స్వామీ - యేదో ఉదరపోషణ !

దానికేగదా యీ తొట్టుపాటు ?—

చిదా :—ఉదరపోషణకు నీ వెండుకయ్యా తొట్టుపాటు -
బ్రతుకవలెనని బ్రతికినవారున్నారా ? చనిపోవలెనని గతించినవారు
న్నారా ? వచ్చుట - పోవుట - తినుట - తిరుగుట - ఆనందించుట -
అటమటించుట - సర్వమూ పరమేశ్వరాధీనమగుదా ?

పో :—బౌను - మీసంతి పహసీయులతో వాదించుటకు నే
నెంతటివాడను మహాత్మా ?

చిదా :—పోతనామోత్తా ! వాదనకేమున్నది - నా కొక్కటి
విచారమున్నది.

పో :—సన్నుగురించా - ప్రభూ ?

చిదా :—కాదు సమానా ! ప్రపంచమే పాడుసంధాను సజ్జక
సాగించుచునుచున్నది—

పో :—అట్లు దేవా ?

చిదా :—

సీ. తన నలపురాణి తనివిజెందుటయు

అన్యాయమరయని యథముడొకడు !

తన జీవయాత్రను తరింపజేయంగ

ధర్మంబునెంచని కర్మియొకడు !

తన కోరికలు దీర్చుకొనునట్టి యాసతో

జరులను తలగొట్టు పాపియొకడు

తన క్షేమమునుగోరి తక్కినవారిని

చంపించనేగు పిశాచియొకడు

గీ. ఇటుల సాగుచునున్న నీ ధైర్యహీనంబు

ధర్మమర్థాల నెరిగెడి దారిలేదు

పరహితంబును చూచెడి వాంఛలేదు

యెందుకోగాని వీరల కింతకాంక్ష ?

అవకాశముచాలని యీ అల్పాయువుతో హరినామస్మరణ
చేయుటకే మనసొప్పదు కాబోలు—

సీ. పాలనవ్వులతోడ పవళించు తీవితో

ప్రమదంబునిడు పసిపాపయగుచు !

వచ్చియు రానట్టి భాషణంబులతోడ

లీలల చూపించు బాలుడగుచు !

యుద్యోగిగాభార్య కుత్సాహమిడు

మహిమంజుల నట్టి కొమారుడగుచు !

అనయవంబులకెల్ల జననత్యములుబోవ

మృక్కుచున్ మూలైడి ముసలియగుచు

గీ. నాట్యరంగమునన్ జేవి నడచి నడచి

యెప్పుడోగాని - ఎక్కడో - చచ్చుకొనక

పాడుదేహము విడనాడి పరుగులిడును

మాయబ్రతుకంతతోడ సమాప్తజెందు !

పో :—మహాత్మా ! మీ మాటలు నా అంధకారజీవనమునకు
వెలుగు బాటలుగా వున్నాయి ప్రభూ !

చిదా :—కుమారా !

సీ. తైత్తిక్కలాడెడి తరుణులకోసమే

సిగ్గునుమాటను జేరనిక

పరవనితయనక సరసాలనాడగా

పాపభీతికి సుంత చూపులేక

పరధనంబందు లే ప్రాధాన్యమన్నట్లు

ఆత్మాభిమానమ్ము నరయలేక

అధిక్యుడవటంచు అధమాధముపొగడ

గుణశీలనముజేయు గోర్కెలేక

గీ. ఈశ్వరునిలీల రవ్వంత నెఱుకవడక
 మూఢులై నారు - ఎఱుగరే ముందుముప్ప !
 విశ్వమందలి యీ రోజె ! శాశ్వతంబె !
 మాయకలి - ముంచినాడె ! సన్మార్గసరళి !

పో : — ప్రభూ ! మీ హితబోధ నాకు పరమాపదముగానున్నది.

చిదా : — కాని - కుమారా ! నీకీ భూషణాంబరము లెక్కడివి?

పో : — ప్రభూ ! అదొక్క పెద్దగాధ.

చిదా : — చెప్పుము - వీనులవిందుగా విందును.

పో : — గురూత్తమా ! నా భార్యకు కనకకాంక్ష జనించింది
 దానికి పేతువు రాజాశ్రయసంపన్నుడై - సకలవై భవోపేతుడైన
 మా బావ శ్రీనాథుని గృహమందు మే ముండుటయే !

చిదా : — బాగున్నది - తరువాత ?

పో : — ఒకనాడు నా ధర్మశ్రుతి నన్నుగూడ రాజాశ్రయమును
 సంపాదించమని ప్రోత్సహించినది - మీ దయవల్ల - నాకుకూడా
 రివంత కవితాశక్తి లభ్యమైంది - ఆ మరునాడే సర్వజ్ఞసింగభూషాలుని
 సందర్శనార్థము మా బావతో రాచనగరికి ప్రయాణమైనాను —

చిదా : — మంచిది - పిమ్మట ?

పో : — సరాసరి రాజమందిరమునకుగాక సర్వజ్ఞసింగుని భోగ్య
 గృహమునకు బావ గొంపోయినాడు - అక్కడ రాజు తన భోగినితో
 సరసములాడుచున్నాడు —

చిదా : — మంచినమయమునకే పోతివి పోతన్నా !

పో : — ఏమిచెప్పనుస్వామీ - బావ నన్ను రాజావారికి పరి
 చ్ఛయం చేసినారు. ముందర భోగిని నృత్యమూ - పిమ్మట మా బావ
 గారి పద్యపఠనము పూర్తి అయింది.

చిదా : — మరి నీ వేమిచేసినావు ?

పో : — నన్ను ఆ భోగినిమీద ఆసుధారగా దండకము వ్రాయ
 మని ప్రభువువారి ఆజ్ఞ అయింది.

చిదా : — అయ్యో — రామ ! — రామ !! (చెవులు మూసుకొనుచు)

పో : — ఏం మహాత్మా! అట్లనుచున్నాడు ?

చిదా : — కుమారా ! నా గుండె రేడుచునని — నా చెవుల బ్రష్టలయినవి ! పాపము శమించుగాక !

పో : — ప్రభూ ! (ఆనీ) ప్రభూ !

చిదా : — పోతన్నా ! మున్నటిరంగుకోట్ల దేవరాసులలోను మాకవజన్మ అలభ్యమైరింనుమా ! ఇతిర దేవరాసులకు న్యాయాన్యాయము, ధర్మాధర్మము — గుణ గహణసాక్షిణ - రసానుభూతి నరయుట అలభ్యము — ప్రాణి చాతుర్య చక్రాల మెనడు — అనందించుట అపరాధములు — అన్ని ప్రపంచము ఆ పరమేష్ఠియని భజించునట్టివ నోన ! యీ మానవులకి వచ్చుట ! అసయుగాక — అచరి దేశ గులకన్న ఎరువగుటయెట్లై యీ భాగవతవేదములకు — అందులో రత్నగర్భయగు యీ కెలుగు మోగానలో జన్ముచే భాగ్యవంశము డవు నీవు — ఆర్చనమాత్రము ముగియ నట్లయె నీవు నీ తల్లికున్న గొప్పను యెంచలేకున్నావు ! ధర్మజన్ముడై గురువు కాసుకనైన నీవు నీ పూర్వచరిత్రను యెరుగలేకొన్నావు. శీలమే ప్రధానమని మన భారతీయచరిత్ర చాటుచున్నది. శీలమలే మనము చావనా ? కుమారా ! వ్యక్తిత్వములేని బ్రతుకు వ్యర్థమని నమ్ముము !

సీ. శీలంబు నిలుపగా శ్రీరామచంద్రుడు

పదునాలుగేడులు పనిచరించె

శీలంబు నిలుపగా శ్రీమంత పాండవుల్

ఆష్టకష్టాలకు నాహుతయిరి !

శీలంబు నిలుపగా శివచక్రవర్తియే

తనశరీరముగోసి దానమిచ్చె

శీలంబు నిలుపగా శ్రీహరిశ్చంద్రుడు

ప్రియభార్యనైనను వెలకునమ్మె !

గీ. ఇట్టివీరులగన్నట్టి మట్టియందె
పుట్టినాడవు నీ పూర్వపుణ్యమనగ
శీలమెఱుగక స్త్రీతాల కేసినావు!
'మంజు' మీదన నీపుణ్య దంకకంబు!

నాకా ఋషిః కరుణే కాన్యమన్నాసగదా పెద్దలు. ఋష్యంత
వుం నేకాని కవికాలేషు. అలాంటి పుత్రపునీతమైన యీ మహాత్మ్య
కవితాశక్తిని బ్రహ్మగోపిత్వ న్యయవతచి యహసుఖము నర్థించు
చున్నావు - యదియే శాశ్వతమని మురియుచున్నావు - యీ సర్వ
జ్ఞుడే జగత్ప్రభునని గ్రహించుచున్నావు - చోతనా నీ శీలవితాళయం
యిదికాదు - నీ ప్రజాప్రభోగకమార్గం యిదికాదు - ఎంతపాపాత్ముడ
నైతిరోయీ!

పో : — చోతనా! నీ జగదాచార్యుని నాకు - కలకాండవేషో దేవ
మార్గమును బట్టితివి - నా శీలము విడిగావెతిరి - నా సర్వశ్రీలను - కల
సుఖమును - కలగొనబడగొన్నాను - నా స్వామి - నా గోదానీ చూచి
చారా? నాకు ఇట్లు నాధికారి మునకు ప్రభుభావనగావడం మీయనా?
(పాదములు పెట్టుకొనును)

చిదా : — కమారా! మూలపునకు పశ్చాత్తాపమే అనిభ్యం -
పశ్చాత్తాపపుణ్యనవానికి సాధ్యలితమాలేదు - నీవుచేసిన మహాపాపము
నకు యీ పశ్చాత్తాపముచాలును - నీ భావిడవేతనుమూర్ఖుని
దురాశతో దుఃఖపడుచుకొనకుము - లెక్క-పోతనా, (భేరవేయును)

పో : — స్వామి! తెలియకచేసిన యపరాధముల మన్నింపుడు
నా నీవితమునకు మీ తిగుమంత్రిమే రామరిక్ష. మీ యుపదేశానుసార
ముగా నే చరించనెంచితిని - నన్ను గ్రహింపుడు.

చిదా : — అనుగ్రహించువాడు దేవుడు - నేగా వెళ్లివాడా!
జగత్ప్రభువు రామరిక్ష! రామాంకితము నీవితము - మానవులు కాను
క్రోధలోభ మోహ మదమాత్సర్యములతో సత్యపదార్థమును గుర్తించ
లేకున్నారు నాయనా!

పో :—స్వామీ !

చిదా :—నీవుచేసిన భోగనీదండకమువలన మంత్రపునీతమైన కావ్యశక్తి అపవిత్రమైనది. ఈ పాప పరిహారార్థము - భగవత్సంకీర్తనమును కావ్యరూపమున చేయుము - దానితో నీ పాపము పోవును - భాగవతమును వెంటనే వ్రాయుము.

పో :—అసమర్థుడనైన నేను కావ్యరూపమున భాగవతము రచింపగలనా స్వామీ !

చిదా :—ఇటురమ్ము. (పోతన్న దగ్గటకువచ్చినిషిదప కానితో రామమంత్రోపదేశం చేస్తాడు) నీవు రచించే భాగవతమును శ్రీరామార్పణచేయుము. ఆ రామభక్తుడే నీచే భాగవతమును సలిపించువాడు - నీకు భవహరిణమై ముక్తికమార్గమైన యీ దివ్యరచనమునకు శ్రీకారము సిద్ధము - వెంటనే శ్రీనాథగృహమును విస్తరింపుము - నీశిల్పాగరిమన కేగుము. నీవు అనమేతుడనై కర్మకలనమున నున్నావునుభూతినందుము. ప్రకృతిసౌందర్యము ననుభవించి - పరివేష్టరథ్యానినై భాగవతమును రచించి అంధభారతికి ఆధరణము నిచ్చెదవుగాక.

పో :—మహాప్రసాదం.

ఉ. ఆశకు హద్దులేదు ! పరిమాత్ము నెరింగెడి మాటలేదు ! ఆ వేశము చావలేదు ! పృథివీస్థలికోర్కె వీడలేదు, యీ పాశములందు చిక్కితిని ! స్వర్గసుఖంబుల నెంచలేక ! సర్వేశ ! శమింపరావె నను ! వేడుచునుంటి సునిశ్చితంబుగన్.

గీ. కటికిచీకటి బ్రతుకుకు కాంతినొసగి

జ్ఞానభిక్షనొసంగిన స్తవ్యమూర్తి !

భవ్యబోధకు నే ఋణపశితి సామి

శిష్యమునిగ స్వీకృతి జేయరయ్య !

(నిష్క్రమణ)

నాలుగవరంగము

శ్రీనాథ గృహము - ప్రవేశము - ధర్మాంబ - మల్లన.

మల్ల :—అమ్మా - రాత్రి సరిగా నిద్దర పట్టటాలేదమ్మా

ధర్మా :—ఏం నాయనా?

మల్ల :—నిన్నరాత్రి యేదో కురుకుపట్టిందంట - ఒక భీకర స్వప్నం వచ్చిందమ్మా.

ధర్మా :—ఏమిటాకల నాయనా

మల్ల :—నంతోషంగా నాన్నగారిని రాజకానుకలో వస్తున్నాం - దారిలో యెవరో బూడిద బుచ్చి ఆ ముసలి పెంచిమాటలు చెప్పి ఆ భూషణాలు కాచినారటమ్మా—

ధర్మా :—వెళ్లివాడు ! కంటలు కల్లులువా ! రాజనామ్రసముద్రం బంటరిగా వత్తురా - నామానారూప్రై - భూషణాంబరాలతో పరివారింపమేతంగా రాచుకుంటో వచ్చే మీ నాన్నగారికి యేధియం లేదు చిట్టితల్లడి—

(ప్రవేశం—శారద)

శా : - అతయ్యా ! మావయ్య వస్తున్నారు.

ధర్మా :—ఆహ - వస్తున్నారా ?

(ప్రవేశం - పోతన్న శిష్యుంగా)

యేనండీ - అలా విచారంగావున్నారేం - రాజాశ్రయం లభ్యం కాలేదా - మీ కివిటి ప్రభువుకి రుచించలేదా (దగ్గరిగాజేరి) మార్చాడరేనండీ—

పో :—(మౌనంగా అటూ ఇటూ తిరుగుతాడు)

ధర్మా :—ఇదినా ప్రారభంకాబోలు-పలుకే బంగారమయింది.

పో :—(ఆవేశంతో) ధర్మాంబా ! స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతకః అన్నారు. నీ సలహాయే నా కొంపమంచింది. నీమాటలేనా అభ్యుదయ

జీవిత పరంపరకు క త్తికోత అయినది. అందువలనేకాబోలు పెద్దలు ఆడదానిని యెప్పుడూ సలహా అడుగవద్దన్నారు.

ధర్మా :—అకారణంగా నన్నలా హేళనచేయడం మీకు న్యాయమేనా ?

పో : న్యాయాన్యాయాలు పూహించలేనిజాతి స్త్రీజాతి ఆర్జించే భర్తకు అడుగులకు పడుగులొగ్గడం - ఆర్జించనిభర్తకు అడ పీనుగ వస్తున్నాడని హేళనచేయడం - మీ జాతికి వుగ్గుపాలతో సేర్పబడ్డ పాతం.

మల్ల :—నాన్నగారూ - ఊరించండి - అమ్మను అలా అకారణంగా అనడంకన్న విషయాన్ని విపులపరచకూడదా ?

ధర్మా :—నాయనా ! దురదృష్టవంతురాలను. నా నోములు అంతగా ఫలించాయి. ముగించెప్పినా చెడ్డగా పరిణమించింది.

పో :—మల్లన్నా, నీవు చెప్పినది మంచిమాటయే. మీ తల్లికి తీరని కనకకాంక్ష జనించింది. దానితో నన్ను సర్వజ్ఞసింగమనీని ఆశ్రయమర్పించమని పంపింది. మీ మామయ్యతో దర్బారున కేగి నాను. రాజదర్శనమయింది. భోగినీగృహంలో మరొకొంతసేపటికి నా కావ్యపదర్శనానికి పోయేసమయి మానన్నమైంది. రాజు నా కవిత్వాన్ని రుచిచూడాలని తన భోగినిమీద దండకాన్ని రచించమన్నాడు. కనకకాంక్షతో రచించా. కామకలందుకున్నా...

ధర్మా :—అబ్బా ! కామకలందుకొని - యెందుకంటే యంత కోపం అయినపని ఆయాక ఆడాళ్ళని ఎలా నిరసనచేయడం మీ మగ జాతి లక్షణం.

మల్ల :—ఉండవమ్మా - ఆయన్ని చెప్పనీ.

ధర్మా :—ఉండక యేంచాశానుబాబూ - ఆ కామకలు నాకు కావాలన్నానా ? యెవరేం చేసుకున్నా నాకేం అక్కర్లేదు.

పోత :—మల్లన్నా - పాపం అమాయకురాలు యింకా కాను కలపిచ్చ ఆమెకు పోలేదు. కనకకాంక్ష ఆమెను విడనాడలేదు. ఆమె దురదృష్టం.

మల్ల :—అలా అంటూడేం నాన్నా.

పోత :—యేమీలేదు నాయనా ! నేను రాచనగరునుండి యింటికివస్తుంటే ఒక యోగిపుంగవుడు దర్శనమిచ్చినాడు. ఆయన నా కథం తావిని ఫక్కన నవ్వాడు.

మల్ల :—ఆయనకు మతి చలించినదా నాన్నగారూ !

ధర్మ :—అంతే అయిండాని లేకపోతే కవితాద్రవ్యసంతో రాజసభను రంజింపజేసి కానుక లిందుకొనిన కవినయ్యాచి హేళనచేయుట - మతిపోవుట కాక మరేమిటి నాయనా ?

పోత :—ఆయనకేమీ మతిపోలేదు. చునకే మతిపోయినది.

మల్ల :—అదేలాగ నాన్నా !

పోత :—నాహి కాభ్యగతకోసం - సుచ్చధనకోసం - ఏవ్యక్తి అయినా తన స్వాభిమానాన్ని కోల్పోకూడదు. ఆత్మవిశ్వాసాన్ని అరికట్టకూడదు. పాడబ్బులకోసం పరువు విడనాడి - భశాభలీయంటూ భద్రాజులాగ బీబితాన్ని చురకనచేసుకోకూడదు. సిరుల నాశించి నీచులను తెగ పొగడకూడదు - యీ సరిజ్ఞానసూన్యడనై ఆదిక్కుమాలి రాజసభ కేగి - ఆకళింకిల - భోగినిపై దండకము రచించినాను. మహా పాపిష్టుడనైనాను.

మల్ల :—నాన్నగారూ తీమించండి. తన సంసారనావను నడిపించడానికి పనిమందిలో పండిత గౌరవం అర్జించుకోడానికి ప్రతివ్యక్తి యేదో బాటను అనుకరించక తప్పదుకదా. మీవలె యిలాంటి ఆశయాలు లేకనేనా తదితరకవులు రాజాశ్రయమో - రాజాశ్రయమో - అని ప్రాకటించుట !

పోత :—మంచి ప్రశ్న వేసివు నాయనా ! పుట్టుట - పెరుగుట చచ్చుట - అనునవి పరమేశ్వరాధీనములు. పరమేశ్వరుడు తన సంతా

నమునకు లోటు రాసేయడు. నిష్కల్మష హృదయముతో ఆత్మార్పణము చేసిన భక్తుల కెల్లప్పుడు ఆయన అండగానే వుంటాడు. నమ్మినమ్మనివారిని శోధించుతూనే వుంటాడు. పరమేశ్వరునిపై భారమువేసి బ్రతుక నెంచినవానికి ఆ బ్రతుకు భారమనిపించదు. అహంభావముతో తిరుగువానికి అన్నియు అడ్డంకులే. ఆయువులేక చతురుగాని ఆహారములేక చతురా గాయనా? చచ్చినవారికి ఆహారమిచ్చిన బ్రతికినవారా? యదంతయు అవివేకము - యీ పరిజ్ఞానోదయానికికూడా కొంత సంస్కారం కావాలి.

మల్ల :—శండ్డీ - సమస్కారశతము - గా సందేహనివృత్తి అయింది. మానవుడు బానిసగా వుండకూడదు. పరధాగ్యోపశమిగా అంతకన్న వుండకూడదు. స్వేచ్ఛాగానం చేయాలి, స్వతంత్రవాడువు పీల్చాలి. మీతో వాదించి నందుకు తీమించండి.

పో :— గాయనా ! ఆ చిదానందయోగి చేసిన హితోపదేశము విని ఆ రాజభూషణులను అక్కడి దేహికి అర్పించిగాను. ఆ తుచ్ఛధనము మనకు నన్ను. యీ శ్రీనాథ గృహవిశర్జనం వెంటనే జరగాలి. మన యేశ్వరీలాసగరానికి వెంటనే పయనంకావాలి. మునిన నాన్ని సాగించాలి. తోటలలో యేకాంతంగా కృషీవల విధిలాన్ని సాగిద్దాం. పరమేశ్వరుని మనసారా ధ్యానం చేదాం. ఆ నిక్కుమాలిన భోగినీదండకరచన చేసినపాపం పరిహరించడంకోసం భాగవత రచన చేయమని మన చిదానందయోగి గాకు బోధించాడు.

కం. పలికెడిని భాగవతమట

పలికించెడివాడు రామభద్రుండట నే

పలికిన భవహరమగునట

పలికెడ - వేరొండగాధ పలుకగనేలా !

మల్ల :—అమ్మా ! సివు చాలా అమాయకురాలవు, మనపాలికి యిలవేల్పుగా చిదానందయోగి సాక్షాత్కరించినాడు. శ్రీరామచంద్రుడే యీ రీతిగా ఆవతరించినాడేమో - యెందుకమ్మా యీ పొరు

గింటి విందులు - యెలా రుచిస్తాయమ్మా ? యీ భోజనాలు - భావ్య భ్యదయానికి పాశాలుకాదటమ్మా - లే - మన స్వస్థలానికి పోదాం - స్వజనంతో సాదరంగా కాలక్షేపం చేదాం - మాయరాజదర్బారు భోగాలు మనకు వద్దు. స్వర్ణసీమలో కులికించే శాశ్వతసౌఖ్యం కావాలి కాని యెందుకమ్మా యీ తుచ్చసౌఖ్యాలు - హాయిగా మడి దున్ను కొని మన గంజి మనం కాచుకొని తీసికొని హరినామసంకీర్తన చేదాం నాన్న చెప్పినట్లు.

ధర్మా :—అలాగే నాయనా ! మీ మాట కాదంటానా - తిప్పక అదే నా వాంఛ.

మల్ల :—నాన్నా - అలాగయితే వెంటనే మన స్వగ్రామానికి పోదామా ?

పోత :—అలాగే !

శారద :—(దీనంగా) అత్తా ! నేను రావట్లా ?

మల్ల :—అదినన్నే - వాళ్ళనాన్న యేవంటాడో.

సీ. రాజదర్బారులో ప్రభువులతో గుల్మ-

వారికి బెల్లునె సల్లెబ్రతుకు !

భోగాల నీవితో పాలుపొందుచుండెడి

వారికిష్టమగునె వనగృహాలు !

వాహన సౌఖ్యాల ప్రమదంబు నందెడి

ఘనులకు తూగునే కాలినడక !

వ్రడుచుల్మీర భోజనముచేయి మురియు

సంసములకునేల దుంపకూడు !

గీ. మహిత కవినార్వభోము కుమారైయైన
యింత సుకుమారి బ్రతుకును వంతపాలు
చేయుచున్నారు మీరు - నిశ్చింతతోడ
రాజకవులకు సచ్చునా ! రైతుబ్రతుకు !

ధర్మా :—యేమీ అనడు రా తల్లీ - శారదా ! రా అమ్మా - నీవు మాకు బరువా ? (నిష్క్రమణ)

ఐ ద వ ర ం గ ము

[ఏకశిలానగరము — బాహ్యప్రదేశము - దేవాలయము]

(ప్రవేశము - పోతరాజు - కొందరు భక్తులు)

భక్తులు సమూహముగా భజనసంకీర్తనము.

గేయము.

శివధనువు విరిచాశూ రామయతండ్రీ

నీతరు పె డ్లాడావు రామయతండ్రీ !

రామయతండ్రీ - రామయతండ్రీ

రక్షించేదేవుడు రామయతండ్రీ !

వారధి బంధించావు రామయతండ్రీ

క్రూరుల శిక్షించావు రామయతండ్రీ

రామయతండ్రీ - రామయతండ్రీ

ప్రేమతో పాలించవయ్య రామయతండ్రీ !

భక్తులను బ్రోచాశూ రామయతండ్రీ

భవబంధము త్రుంచినావు రామయతండ్రీ

రామయతండ్రీ - రామయతండ్రీ

ప్రేమతో పాలించవయ్య రామయతండ్రీ !

(తిదనంతరం నిశ్శబ్దం)

పోత :—సోదరులారా ! ప్రతినిత్యమూ నాతోబాటు మీరు కూడా యిట్లు పరమేశ్వరధ్యానముచేయుట - మీ నంటి సహృదయుల సహకారము లభించుట నిజంగా పరమేశ్వరానుగ్రహంకాని వేరొండు కాదు.

ఒకభక్తుడు :—ఏదో మంచిముక్కలు చెవిని పడేస్తున్నారు మహాప్రభువు !

పోత :— నాయనలారా ! మనలను సృజించి - మనకు వలయు పదార్థములను సమకూర్చి సర్వదా మనలను రక్షించు ఆ పరమేశ్వరుని మరచి అహంకారముతో అజ్ఞానాంధకారమునబడి స్వర్గసుఖమును కోల్పోవుటకన్న నష్టమేమున్నదో యూహించుడు. దైనందినజీవనకార్యక్రమములో భగవత్సంకీర్తనకూడా ఒక కార్యక్రమమని నమ్మి - నిర్ధారణ చేసుకోవలెను. అలాంటి దృఢతర నిశ్చయమైన భక్తుని విలుపుల కెప్పుడును పరమేశ్వరుడు పలుకుచునేయుండును. సోదరులారా ! ఇది రామాలయము. రాము డిక్కడనేగాని యింకెక్కడను లేడనుకోకూడదు - ప్రహ్లాదుడు చెప్పినట్లు.

కం. ఇందుగల ఉండులేడని

సం దేహమునలదు చక్రి సర్వోపగతుం

జెందెందు వెడకిచూచిన

నందంజేగలడు దానవాగ్రణివింటి !

ప్రతిహృదయమునందు పరమేశ్వరుడున్నాడు - పరమేశ్వర ధ్యానము చేయుట కుత్సాహపడుడు - పరమేశ్వర ధ్యానమే యిహపర సాధనము—

సీ. కమలాక్షు నర్జించు కరములు కరములు

శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వా జిహ్వా

సురరక్షకునిజూచు చూడ్కులు చూడ్కులు

శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము

విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు

మధుస్తైరి దవలిన మనము మనము

భగవంతు నలగొను పదములు పదములు

పురుషోత్తమునిమీది బుద్ధి బుద్ధి

తే. గీ. దేవదేవుని చింతించు దినదినము

చక్రహస్తని బ్రకటించు చదువు చదువు

కంభినీధవు జెప్పెడి గురుడు గురుడు

తండ్రి హరి జేరుమనియెడి తండ్రి తండ్రి !

మహాజనులారా ! యీ నరజన్మమె త్తినందుకు సార్థకము హరి సంకీర్తన. హరిసంకీర్తనచేయని అనయవములు - అవయవములేనా ? రామాంకితముకాని శరీరము - శరీరముగనా ? యథాశక్తిగా తీరిక సమయములందు పరమేశ్వర ధ్యానముచేయనలెను - మనుగడను సార్థక పరచుకోవలెను. ఆజ్ఞానము సంతరింపజేయవలెను.

నీ. కంజాక్షనకుగాని కాయంబు కాయమే

సననగుంభిత చరభ్రమ్రైగాక !

నైకంతు బొగడని వక్త్రంబు నన్త్రమే

ధమ ధమ స్వనితోడ ఛక్కగాక ?

హరిపూజనములేని హస్తంబు హస్తమే

తరుశాఖ నిర్మిత దర్శిగాక

కమలేశు జూడని కన్నులు కన్నులే

తను కుడ్యబాల రంధ్రములుగాక

ఆ. వె. చక్రి చింతలేని జన్మంబు జన్మమే

తరళ సలిల బుద్బుదంబుగాక

విష్ణుభక్తి లేని విబుధుండు విబుధుడే

పాదయుగముతోడి పశువుగాక !

అందువల్లనే - సుఖానికై నమ - కష్టాలు గట్టెక్కుటకై నను
కారకుడు - శ్రేరకుడు - ఆమోచకుడు ఆ పరమేశ్వరుడని నమ్మవలెను.

నీ. సంసార జీమూత సంఘంబువిచ్చునే

చక్రిదాస్య ప్రభంజనములేక

తాపత్రయాభీల దావాగ్నులారునే

విష్ణు సేవామృతి నృప్తిలేక

సర్వంకషామాఘ జలరాసులింకునే

హరిమనీషా బడబాగ్నిలేక

ఘనవిపద్ధాడాంధకారంబు లడగునే

పద్మాక్షునుత రవి | పభలులేక

గీ. నిరుమాన పురాన్మత్తి నిష్కళంక

ముక్తినిధిగాన వచ్చునే ముఖ్యమైన

శాజ్ఞ కోదంక చింతనాంజనమలేక

తామరసగచ్ఛనకునైన ధన్యులార !

ఒకభక్తుడు :—(పక్కవానితో) అమృతగుటకలులా వున్నాయిరా - మన పోతన్నగారి మాటలు.

యింకొకడు :—ఎట్టిమొగమా ! మాటలంటావేంటిరా ! అవి పద్ధికాలు !

మరొకడు :—పద్ధికాలా ! యంచక్కా-వున్నాయిరా !

ఒకభక్తుడు :—అరూ ! యీ మద్దగంటి - బాగోతం రిసింసే రట - అదగదిందులోవేయూ పద్ధికాలు.

అందరు :—మా పెబుప్రులు - మంచిరూటలు సెలవిస్తుండాగు. దండాలు బాబయ్యా - మీ దయపుంటే సాలుబాబయ్యా - మాండా తలు - స్లగా వుండాలి.

ఒక :—పోతనగారి దణ్ణాలెట్టి శలవడగండేహే !

అందరు :—దణ్ణాలు బాబయ్యా ! శలవిప్పించండి బాబయ్యా !

పోత :—సోదరులారా ! రాముని శలవయింది - మన మీపాటికి కాలక్షేపము చాలింతము - రేపీపాటికి తప్పక వస్తారుకారూ - గుణధాముడైన రాముని మనసారా పాడుదము - భవబంధనాలను తెగ్తెంచివైతము.

అంద :—సిత్తం. గేయం.

మంచిమాట సెవినిపసె మా పెబువండీ

కించలన్ని గూళ్ళేటి గొప్పవాడండీ !

పోతరాజు మాటయంటె వున్నామేనండి

పూరికె మన పూసులాట మానుగలెండి

అస్తమానూ తగవులాడే బాటమానండి
 కాస్తహరినామంబు చెవులవేయండి
 యెంటవచ్చేది యిల యేమిలేదండి
 వుంటే పుణ్యంబు పొకటె వచ్చువినండి.
 (గానంతో నిష్క్రమణ)

Δ

ఆ ర వ ర ం గ ము

(పోతన్నయిల్లు - తెరతీసే సమయానికి శ్రీనాథ ప్రవేశం.)

శ్రీ:—(తనలో) బావకు యీ విజప్రదేశమే యీ యేకాంత
 వాసమే వాంఛనీయముకాబోలు ! అడుగులకు మడుగులాగ్నే పరిచారక
 జనమూ, ఆశలను సఫలీకృతంగా చేసే రాజాశ్రయమూ, యిహసుఖ
 నాశకమైన సంపద పెగటుగా దోచినవికాబోలు ! (ముందుకు నడచి)
 ఔరా ! అల్లారుముద్దుగా పెరిగిన నా ముగ్గుచెల్లెలికి స్వస్థాభ్యుములకు
 స్వస్తి అయినదిగదా ! దాసదాసీజనాలలో పరిచారకా సమూహంతో
 ప్రమదజీవితాన్ని నిర్వహించే యీ సుకుమారి భీకరాటవులమధ్య—
 ననవుట్ల సంతతులలో - మునిపల్నిగా ముతకగుడ్డల కట్టి వందురు
 చున్నది. అమాయకురాలు - అడుగో యిది నచ్చుచున్నది !

(ప్రవేశం - ఆనందంతో ధర్మాంబ పాత్రలతో)

ధర్మా:—దాటితప్పినచ్చినావేం అన్నయ్యా ! కాళ్ళకడుక్కొని
 మంచితీర్థం తీసుకో అన్నయ్యా ! (పాత్రల్ని వుంచుతుంది)

శ్రీ:—అన్నిదాదలూ బానగారే తప్పినారుకాని నేనేం
 తప్పినానమ్మా ?—

ధర్మా:—ఆయనమాత్రం చేసిందేముంది చెప్పు.

శ్రీ:—ఆయనకాక యెవరుచేశారు - యెవరుచేయగలరు
 చెప్పు తెల్లీ?

ధర్మా:—ఎకో విధివిలాసం అన్నయ్యా!

శ్రీ:—మానవుడు 'విధివిలాసం' 'కర్మ' అనే వాదాలతో తన జీవితాన్ని దుఃఖమయంచేసుకోనడం తాతలనాటినుంచీ వచ్చే ఆచారమే. యిది బొట్టిగా హిందూమతంలో ఉద్గ్రహాలతో నేర్పబడుతూ వుంది. శాయశక్తులా మానుషప్రయత్నం జరగాలి. ప్రపంచంలో పుట్టి నందుకు లేనన్న సమ్మతాన్ని కరుణలూ - ఆమె సంతానమూ వున్నందుకు గృహస్థు యెంత త్యాగమైనా చేసివీరాలి. తనకుటుంబపోషణార్థం గృహమేది అప్రకప్తాలను పడాలి. చివరకు దైన్యాన్ని అయినా ఆహ్వానించి కుటుంబ ప్రతిష్ఠ నిల్పుకోవాలి. తనకుమారిన ధర్మనూ - మొదలుచెట్ట బేరినూ వందా చెల్లీ! కవిరాజుబిరుదుతో కావ్యకుసుమావళిని భూకాండంబకు కన్నులిచ్చి పుంబులో - వాహనంబులో పాఠికోషికిముగా పొందవలసిన భావమతం నాకు నచ్చలే. ముందు ముందు అభివృద్ధిలోకి వస్తావనుకొన్న మల్లన్నకు డీ-కే అంటూ యెద్దులపని మొదలు నరీ బాపించింది. సరే - మీరీ విజయదేశంలో అడుగుపెట్టింది అగాయనం ఏదో - కాంతీ లేకుండాపోయాయి. మీ ముఖవర్చస్సులో - చెల్లీ - యోగిటమ్మా - బానకీ విపరీత పరిణామానికి హేతువు?

ధర్మా:—సోతువు కేమున్నవయ్యా! ఆయనకు హాలిక చీననం హాయిగా వున్నదట!

(ప్రవేశం—చోళన్ - అతని కుమార్తె గిరిజా)

గిరి:—మావయ్య నచ్చాడు నాన్నా! అడుగో (చూపించును)

శ్రీ:—రా తల్లీ - గిరిజా! శారద యేని?

గిరి:—అదుగో వస్తుంది మావయ్యా.

(ప్రవేశం—శారద)

శ్రీ:—రా తల్లీ - శారదా! అత్తయ్యతో వచ్చాశావా? అమ్మా!

శార :— మరే నాన్నా ! నాకు మనయింటికన్న యిక్కడే హాయిగావుంది నాన్నా !

పోత :— బావగారు ! బహుకాలదర్శనభాగ్యం యిచ్చారు.

శ్రీ :— హాళికులకు - మా దర్శనభాగ్య లెందుకు బావా ?

పోత :— హాళికులంటే మీ పూహ తెలుసుకోవచ్చునా బావా !

శ్రీ :— హాళికులంటే నాకూ ఆనందమేకాని - నీ నంటి సత్కవి హాళికనేవితాన్ని - యిలాంటి విజన ప్రదేశంలో యేకాంతంగా సాగించడం నాకు యిష్టంలేదు బావా ! నీవితకు ఆశ్రయం కావాలి శోభించాలంటే ఏమంటావు ?

పోత :— ఏమో బావా ! పులు భూకాంతులకు కావ్యాను అంతరించే పద్ధతి చూసుకోవాలి. న్వాభిమానపూరితంగా జాతీయత నాశనాభిలీలోనూ ప్రవహిస్తూండగా స్వేచ్ఛాగానం చేయాలి. హాళిక జీవనంలోనే యహపరసాధనం వుంది.

సీ. మండు పెండలమూలు ముచిపోయినయట్లు

పొలములందే తిన్న పుణ్యమూర్తి !

జగీవానలకుగూడ జడుసింలియున్ లేక

చేలోననుండెడి శీలధనుడు !

జామురాతిరినైన జంకుకొంకును లేక

సంటభూములకేగు పథితయశుడు !

యేవేళలందైన యే సుఖంబును లేక

సన్మసాధనజేయు సద్గుణుడు !

గీ. చవిటివ్రల సస్యాల సదనమట్లు

మార్పుచేసిన యొకగొప్ప మాంత్రికుండు !

కలముకన్నను గొప్పదీ హలమటంచు

విశ్వమంతయు వానికి వినతులీ !

గీ. కీర్తియనుదాని కెంతయు ఆర్తిలేక

త్యాగజీవిగనున్న యీ హాళికుండు

కన్నుమూసిన - ఎవరికికలదు బాలి !

కోట్లప్రజలకు నాతడే కూడుపెట్టి !

శ్రీ :—బౌను హాలికులు - హాలికులను సమర్థించకుండావుం
టారా బావా ?

పో :—బావా ! హాలికులు ! హాలికులు !! హాలికులు !!!
అని నీవు వచ్చినప్పటినుంచీ హేళనచేస్తూవున్నావ్ - కాని—

ఉ. బాలరసాలసాల నవపల్లననోమల కావ్యకన్యకన్

కూళలకిచ్చి యప్పడువుకూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్

హాలికులై ననేమి ? గహణాంతరిసీమలు కందమూల గౌ

గ్గాలికులై ననేమి - నిజదాని సుతోదర పోషణార్థమై !

శ్రీ :—భావనమాధానం కలావుంచు - కాని పద్యపోకడమా
త్రం చాలాహృద్యంగావుంది బావా ? చెప్తే ! కర్తజీవనకాంక్ష లుద్రూ
తలూకే బావ హృదయంలోంచి కవితాశక్తి పాలనముద్రం పొంది
నట్లుగా వున్నదమ్మా - బావా మళ్ళీ చదువునూ - నీ మధురతరపద్యం!

(పోతన్న పై పద్యాన్ని మళ్ళీ చదువుతాడు)

గిరి :—మావయ్యా ! నాన్న ఓ మంచిపుస్తకం వ్రాశాడు -
చెప్పగా !

శ్రీ :—యేమిటి ! మంచిపుస్తకమే ! పేరేమిటి గిరిబా ?

గిరి :—(తండ్రిపైపు చూచి) భా-గ-వ-తం ! బాగుందా
మావయ్యా ?

శ్రీ :—(ప్రహతో ఆశ్చర్యం) భా-గ-వ-తం ! భా-గ-వ-తం !!
భాగవతం !!! ఏం మధురనామం వినిపించావు గిరిబా ! (బావతో)
రెండు పద్యాలు వినిపించునూ బావా ?

గిరి :—నాకు వచ్చును మావయ్యా ! చదవనా.

సీ. మందార మకరంద మాధుర్యమున దేలు

మధుపంబువోవునే మదనములకు

నిర్మల మందాకినీ వీచికలమాగు

రాయంచచనునె తరంగిణులకు

లలిత రసాలపల్లవఖాదియై చొక్కు

కోయిలసేరునే కుటజములకు

పూర్ణేందు చంద్రికా స్ఫురితచకోరక

మరుగునేసాంద్ర నీ హారములకు

తే. నంబుజోదరు దివ్య పాదారవింద

చింతనామృత పాన విశేషమత

చిత్తమేరీతి నితరుల జేరనేచ్చ

వినుత గుణశీల - మాటలు వేయునేల !

శ్రీ :— 'వినుత గుణశీల మాటలు వేయునేల' - ఆహాహా !

గిరిజా ! అన్నపానీయాలపై ఆశ లేకుండా చేసే కావ్యగానాన్ని అమృత వన్నెంగా కురిపించావు గిరిజా ! బావా ! యెన్నాళ్ళుండి యీసుగ్రంథానికి శ్రీకారంబిది —

పో :—యేదో - పేదకవులం బావా - యివ్వవలనే ముగించా !

శ్రీ :—చాలా ధన్యుడవుబావా ! చక్కగా భగవత్సంకీర్తనా భాగ్యం సముపార్జించుకున్నావు.

పో :—బావా ! చాలాసేషుండి - యీక భోజనాలకు లేదామా - ఏం-ధర్మాంబా - ఆలస్యమేమిటి.

ధర్మా :—ఆలస్యం యేమీలేదు - లేనంతి - మడిగట్టుకోండి

పో :—లేబావా !

శ్రీ :—మల్లన్ననురానీ - అంతా ఒకటూలే కూర్చోవచ్చుగా

పో :—అక్కడేమబావా - మా వాడు పెందరాళేరాడు మనం

లేదాం. (నిష్క్రమణ-ధర్మాంబ-గిరిజ-శాసన)

శ్రీ :—అలాగయితే సిద్ధమే.

(నిష్క్రమణ)

ని డో వ రంగ ము

భోగినీగృహము—(ప్రవేశం—సింహాసనాశీనుడైన సర్వజ్ఞసింహుడు.

సృత్యసన్నద్ధయైన భోగినీ)

(సృత్యానంతరం) గేయం.

కన్నెగులాబులు నిన్నెపిల్వగా

కన్నువిప్పవేలా ! యీ లీలా !

భృంగకుమారా ! పంతమిదేరా !

చెంగటకేరి రమింపగ లేరా !

బావగారి పస బయటపడెనంచు

మల్లియలకాంత పేటమాడెరా !

అంబగాని నలవయ్యె యిదే ! యంచు

మంచారము నీచు అపహసించెరా !

చాలు మాబావ సరసములటంచు

మాటతి నినబూచి కేళిజనెచురా !

సర్వ :—భోగినీ - సృత్యమునకేమిగాని మర శ్రీనాథకవిచే
ణ్యులేలకో రెన్నాళ్ళనుండి మన సమాశ్రితులగు రాకుండకున్నామి.
కారణం తెలియకున్నది భోగినీ !

భో :—ప్రభువులు సంకల్పసిద్ధులు - అరుగో శ్రీనాథకవినకు
ణ్యులు పచ్చుచున్నాను.

(ప్రవేశం శ్రీనాథుడు)

సర్వ :—కవిరాజా ! దయచేయండి..

శ్రీ :—చిత్తం - మహారాజా !

సర్వ :—తమరు రాని కొలువు కళావిహీనమైనది. అత్యద్భుత
నాట్యప్రదర్శనముతోడనే ను భోగినీ ప్రత్యాహ మిషలేకపోయింది.
మీ రాకతో - యెక్కడో మీ కారుకొట్టి నా ఆనందం ఎప్పుడు
తిరిగి కూరుకుంది.

శ్రీ :—అంతయు మీ అవ్యాజప్రేమ కుదాహరణంమహారాజా!

సర్వ :—మీ రింతవఱకు యెక్కడ కేగిరి శ్రీనాథా !

శ్రీ :—యేమిచెప్పకోను మహారాజా !

సర్వ :—అలా - నిరుత్సాహపడడానికి కారణం ?

శ్రీ :—కారకుడు - మీ భోగిని దండకకర్త అయిన పోతన.

సర్వ :—ఎట్లు ?

శ్రీ :—కవీశ్వరుడని - కళ్యాణజ్ఞుడని - తెలివిగలవాడని - కూటికి గుడ్డకు కొఱతలేనివాడని ఎంతో ఆలోచించి ముచ్చటగా మా ముద్దు చెల్లెలను యీ పోతన్నకిచ్చి వివాహముచేసిన విషయము ప్రభువులకు విశదమే. కొన్నాళ్ళవరకు అతడు మా యింట్లో వస్తనే యున్నాడు.

సర్వ :—ఔను.

శ్రీ :—అప్పుడేగదా ! ప్రభువుల సన్నిధికి ఆ నిరుద్యోగిని తీసి కొనివచ్చుట - యేదో వాత్సల్యమో లేక బాహ్యముగా సంబంధమును గల్పించుకొని అతనిని శ్రీవారు రాజుగిగా స్వీకరించుట - తదుపరి భోగిని దండకరిచనమునకు మీరు కిరూపరతాంబూల మా కడికి నను ర్పించుట - రాజాజ్ఞానుసారముగా నాతడు దండకసమార్పిచేయుట - భూషణాంబరములను కాన్కలుగా గొంపోవుటకూడ ప్రభువుల సన్నిధికి యెఱిగినవిషయమేగదా !

సర్వ :—యెఱిగిన విషయములకేను - యెఱుగని విషయములను విపులపరచినచో మా ఆతురత తగ్గును.

శ్రీ :—రత్నాంబరాలను గొంపోవుతూండగా మా బాసకు యెవడో బూడిద బుస్సన్న కన్పించినాడట ! ఐహికభోగాలకు మానవుడు ఆసక్తి చూపకూడదు. కర్మకజవనంతో కాషాయగుడ్డలతోనై రాగ్యభావాలతో విసినప్రదేశాలలో కాలక్షేపం చేయవన్నాడట ప్రభూ !

సర్వ :—బాగున్నది కవిరాజా ! యెవడో విరాగిచెప్పిన వేదాంతవాక్యాలకు పోతన్నవంటి విజ్ఞాని దాసానుదాసుడైనాడా ?

శ్రీ:—అక్షరాలా అయినాడు ప్రభూ !

సీ. రత్నాంబరాలకు యత్నించు నెమ్మది

కామాయిగుడ్డలు కట్టమనెనో !

భోగినీదండకము రచించు కవిత

హరినామకీర్తన నాడమనెనో !

పూలహారాలతో పాలుపొందు కంఠంబు

గుదురాకపేగుల నదుముట్టనెనో !

రాజకాస్కలనందు రమ్యమౌ హస్తంబు

హలమునుబూసగా నాసగొనెనో !

గీ. యెన్నిభావాల యుద్ధాలకేగె నేమొ !

మనసు మళ్ళించుకొన్నాడు - మమతవీషి

అతడు కవియోగి - నిజమైన హాళికుండు !

మాన్యుడై నట్టి పోతన్న - మారిపోయె !

తనభార్య - తనకుమారుడు - తన ముద్దులుసూతుగు నా
కుమార్తె శారద అందరును అతని అనుచరులుగా నుండగా మా బావ
పోతన్న యేకశిలాసగరమున స్వేచ్ఛాజీవనము సాగించుచున్నాడు.

సర్వ:—భోగిత్వా నెక్కడ సంపాదించుకున్నారు?—

శ్రీ:—సంపాదనకేమున్నది మహారాజా! యథాప్రకారముగా
గృహోన్ముఖుడనై పోవుచుండగా ప్రాణస్నేహితులు బావగారి పలా
యనవార్తను చెవినిబడవేసినారు. ఆతురితతో పలాయనప్రదేశమున
చేరిగాను.

సర్వ:—బావగారి సందర్శనభాగ్యము లభించినదా?

శ్రీ:—లభించకేమి - లభించింది - మహారాజా!

సర్వ:—శ్రీనాథా! కవిగారు కొత్తకాపుర మెట్లుచేయుచు
న్నారో శలవిచ్చెదరా?

శ్రీ:—కొత్త కాపురానికేమున్నది - బ్రహ్మానందముగా సాగు
చున్నది. నిర్విచారము - పరమేశ్వర చింతన! ప్రశాంతజీవనము !!

సీ. సంకీర్తనమునకు సమయమైనదటంచు
చిడతలతో నడ్కు సాగుచుండ !
హరినామకీర్తన ఆహారమన్నట్లు
భోజనకాంక్షలు ముగియుచుండ !
సాటి గ్రామియు సాదరభావమే
వాంఛితధనమట్లు వరలుచుండ !
అవకాశముండగా హలముచేబూనుటే
దినకృత్యమనుమాట తెలియుచుండ

గీ. భోగమెఱుగక - వరమానివోలె నతడు
నడుపుచున్నాడు సంసార గావనింక !
సుఖమునెఱుగని గేహంబు చూచుకొలది
వంతనొందితి లోలోన - వానిజూచి !

కాని మహారాజా ! ఒకందుకు మాత్రము గా మనస్సు వాని
యంటిని స్వర్గసీమగా గనుపించింది !

సర్వ :—ఎందుకు శ్రీనాథా ?

శ్రీ :—అతడు భగవన్నామసంకీర్తన చేయుచూ - భాగవత
మనే చక్కని కావ్యాన్ని రచించాడు. మచ్చుతునకలుగా కొన్ని
పద్యాలు విన్నాను. హృదయాన్ని ఆకర్షించి ఆనందింపజేసిన ఆ
చక్కని పద్యాలను చదివి చదివి మైమఱచిపోయాను మహారాజా !

సర్వ :—మీకు అంతగా ఆనందాన్ని ఆర్పించి ఆ మనోజ్ఞ
కావ్యంలోని కొన్ని పద్యాలను చదివి వినిపింతురా !

శ్రీ :—తప్పక వినిపిస్తాను మహారాజా !

సీ. మందారమకరంద మాధుర్యమునదేలు
మధుఃకంబు వోపునే మదనములకు
నిర్మలమందాకినీ వీచికలదూగు

రాయంచ చనునె తరంగిణులకు

లలితరసాల పల్లవఖాదియై చొక్క-

కోయిల సేరునే కుటజములకు

పూర్ణేందుచంద్రికా స్ఫురిత చకోరక

మరుగునేసాంద్ర నీ హారములకు

గీ. అంబుజోదరు దివ్య పాదారవింద

చింతనామృత పాన విశేషమత్త

చిత్తమేతీ నితరుల జేరనేర్పు

వినుత గుణశీల - మాటలు వేయునేల !

ఇదొక మచ్చుతునక ! ఇదేమార్గంలో - యిలాంటి మధురతర పక్కిలో మనపోతన్న అమరకావ్యాన్ని రచించాడు. ఆ కావ్యమాఘరికి నన్ను నేనే మఱచిపోయాను మహారాజా !

సర్వ :—కవిసార్వభౌమా ! మచ్చుతునకను వినినప్పటినుండియు నా మనస్సు పోతన్న - భాగవతముమీదనేయున్నది. యెట్లైనను పోతన్నను ఒప్పించి నా సభలో భాగవత పద్యపఠనము చేయనట్లును - ఆ సద్గ్రంథమును నా కంఠిత మొనర్చుటకును యేర్పాటు మీరు చేయక తప్పదు. రేపే - మీరు యేకశిలానగరమునకు పయనమై పోతన్నమహాకవిని సందర్శించి నా కుతూహలమును యెఱుకపఱచి నా సంకల్పమునకు విజయసిద్ధి నొసంగవలెనని కోరుచున్నాను.

శ్రీ : — మహారాజా !

గీ. యెహికంబును విడనాడి ఆశ లేక

వట్టిబై రాగిగానున్న బావకిపుడు

కొంతు జనియింపజేయుట కష్టతమము !

చాలనముసేతు - నేమైన ప్రభువునాజ్ఞ !

| పయన్నించెద మహారాజా ! యిదే యేకశిలానగరమునకు సపరివారముగా పోవుచున్నాను.

ఎనిమిదవరంగము

పోతన్నయిల్లు—(ప్రవేశము - పోతన్న-ఆతని కుమార్తె - గిరిజ)

పో:—గిరిజా ! అమ్మకి కాస్తపని సహాయంచేయక యెందు కమ్మా యిలా నాతో తిరుగుతావు ? కన్య తనజీవితాన్ని స్వర్గసీమలా ఆనందించుకోవడానికి సోపానాలను నిర్మించుకోవాలి. నిజంగా కన్యా త్వమే భావిజీవిత శుభోదయం.

సీ. గయ్యాళి గౌరిగా కాంతునితో సదా

కలహించునంత రాకాసియైన !

మారెమ్మ రీతిగా నోరెత్తి నిల్లల

సాధించునట్టి పిశాచియైన

యేకాకిగా దానమేలేని బ్రతుకును

స్థాపించునంతటి శవమదైన !

మనసారగా హరి స్మరణను చేయక

కాలమున్ వెలిబుచ్చు కఠినయైన !

గీ. కన్య జీవితమందలి ఘడియలందు

నాటుకొనినట్టి చెడుయలవాట్ల ఫలము !

పరమపావన జీవన భాగ్యమందు

కీర్తిగాంచుమ ! భక్తితో గిరికుమారి !

పెళ్ళియాడికివచ్చిన పిల్లవులేల్లీ - మంచియైనను చెడ్డయైనను - నీవుచేసిన ప్రతిపనికిని మేమే బాధ్యులగుదుమమ్మా ! సంసారములో జరుగు ప్రతిపనిని వేశమునకు కర్త రామభద్రుండని నమ్మవలెను. తెలిసిందా గిరిజా ! యిప్పటినుంచి హరిసంకీర్తన అలవాటుచేసికొన్నచో పర్వసంకటములును తీరుతాయి. యిహపరసుఖములు చేకూరుతాయి. తీరికసమయాలలో అమ్మ అనుజ్ఞతో భాగవత పఠనచేసుకో చిట్టితల్లీ.

గిరి :—నాన్నా ! నేను ప్రతిరోజుకూడా అమ్మకి పనిచేసిపెడుతూంటే శారదవదిన అడ్డువచ్చి - నీవేంచేయక్కరలేదంటూంది అంచేత నేను యింఛక్కా భాగవత పఠన చేసుకుంటున్నాను.

పో :—భాగవతపఠన చేసుకుంటున్నావా తల్లీ - యేవీ - నీవు చదివేపద్యాలు !

గిరి :—గజేంద్రుని మొర - శ్రీవిష్ణుదర్శనం ఆ పద్యాలు చాలా బాగున్నాయి నాన్నా - ఆ పద్యాలు చదువుతుంటే నా గుండెలు ఝల్లుమంటాయి !

పో :—చదువమ్మా - రెండుపద్యాలు.

గిరి :- నీ. కలుగడే నాపాలి - కలిమిసం దేహింఁ

కలిమిలేములు లేక గలుగువాడు

నాకడ్ల పడరాడ - నలిన సాధువులచే

బసినసాధుల కడ్లుపడెడివాడు

చూడడే నాపాటు చూపుల చూడక

చూచువారలఁ గృపఁ జూచువాడు

లీలతో నా మొత్తాలింపడే మొఱగుల

మొఱలెఱుంగుచు దన్ను మొఱగువాడు

శే. అఖిలరూపులు తనరూప మైనవాడు

ప్రథమ మథ్యాంతముల గానబడెడివాడు

భక్తజనముల దీనుల పాలివాడు

వినడే ! గూడడే ! తలపడే ! వేగరాడే !

పో :—అర్థం అవగాహన చేసుకున్నావు - యిదంతా భగవదనుగ్రహం గిరిజా ! చాలా ! ధన్యరాలవయ్యావు ! యింకోటి చదువమ్మా !

గిరి :—

శా. లా వొక్కింతయులేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యె బ్రాణంబులున్
రావుల్లపైను మూర్ఛవచ్చె దనువున్ శ్రమంబయ్యెడిన్

నీవేమిప్పు నితఃపరంబెఱుగ మన్నింపన్ దగున్ దీనునిన్

రావే యీశ్వర కావవే పరద - సంరక్షింపు భద్రాత్మకా !

పో :—గిరిజా చక్కగా చదివావుతల్లీ ! భాగవతంలో గజేంద్ర మోక్షం తప్ప యింకేమిటమూ నీకు నచ్చలేదా గిరిజా ?

గిరి :—నచ్చకేం నాన్నా ! అది పరమేశ్వర సహాయాన్ని పొందిన ఘట్టం - దివ్యరచన చిందులు త్రొక్కిన రచన - అది నాకు ప్రత్యక్షం !

పో :—గిరిజా - యేదేమిటి - యీ కావ్యకల్పన !

గిరి :—కావ్యాలు కల్పలుకానప్పుడుకాని - నాన్నా - నా మాటలు మాత్రం కల్లులుకావు !

పో :—అదేమిటి గిరిజా !

గిరి :—నాన్నా ! నీవు సుహృద్భావంతో చించిచే సమయంలో ముఖ్యంగా గజేంద్రమోక్షం చించే సందర్భంలో ఒకపద్యం దగ్గర నీకు కలం ఆడించికాదు.

పో :—(ఆలోచించి - ఆలోచించి) ఔను గిరిజా ! జ్ఞాపకం నచ్చింది !

గిరి :—అదేంపద్యమో చెప్పుకోమని !

పో :—

మ. అలనైకుంత పురంబులో-నగరులో ఆమూలసాధంబుదా

పల మందార వనాంతరామృత సరఃప్రాంతేందు కాంతోపలో

త్పిల పర్యంకరమావినోదియగు నాపన్న ప్రసన్నుండు, వి

హ్వల నాగేంద్రము పాహిపాహియగుగూర్చులించి సంబంధియై !

గిరి :—ఇందులో రెండోపాదం కేవలం ఆ రామరచనకాని నీ రచనకాదు నాన్నా ! నీవు పద్యారంభించేసి రెండోపాదం సాగించ లేక తిట్టిబ్బు పడుతూవచ్చావు ! అప్పుడు నాకు కొంచెం కునుకు వట్టింది కనుమూసి తెరిచేలోపుగా—

గీ. మచుజమాత్రుని తీతి రామప్రభుండే
 గంటమునుబూని పూరించె కాన్యమపుడు !
 ఎటుగనె తివి - యీనా^{కి} నటకు నీవు !
 పరమపావన గ్రంథ మీ భాగవతము !

పో : — (బ్రహ్మానందముగా) ఎంత అవృష్ట్యవంతురాలవు గిరిరా
 రామరచనను కనులూచుచున్న ధన్యురాలవు ! నయస్సనకేమి-పుణ్య
 త్మురాలవు !

(ప్రక్కమణ)

△

తొమ్మిదవ రంగము

(స్థలము - పోతన్న యిల్లు - పోతన్న మేకాంతం.)

పో : — (తనలో) పరిమేశ్వరస్వరూపయై-నా అజ్ఞానతిమిరముల
 నడచు జ్ఞానభాస్కరుడైన నా చిదానందమహర్షి పునర్నిర్మలభాగ్య
 మీయకున్నాడు ఆయన హితబోధానుసారముగా సంపూర్ణమైన భాగ
 వత గ్రంథమును గురుస్వాములకు మనసారా చదివి వినుపించు భాగ్యము
 లేదుకాబోలు ! పరమేశా ! నాకు చిదానంద మహర్షి సందర్శన
 భాగ్యము లేదా !

(తెరలో పాట)

గేయం.

చంద్రుడే కనుపింపడా
 కలువ కన్యను చూడడా
 సిడిజూడడా యీ తారలా
 కడతేర్చిడా మకబాధలా చెంద !
 మాయదాహల మాటవమ్మి

మనసునే చెడగొట్టెనా
 యీ యమాయకురాలి ప్రేమకు
 యీ నిరాశయే ఫలితమా ! ||చం||
 నెలుగు నీడలు వున్నవా
 కులుకు లామెను కేరవా
 జీవితానికి పండునెన్నెల
 నీవిగూర్చుడి యీ యిల ! ||చం||

అదుగో ! ఏదో కఠిన్ధస్య వినిపించుచున్నది. అది మాగురు
 స్వాముల కఠిన్ధస్యముగానే యున్నది. ఇటులనే వచ్చుచున్నట్లున్నది.
 ఆహా ! ఇదంతయు పరమేశ్వరకృప ! తిన్నె సమ్మి నవానికి సర్వదా
 ప్రేమమును చేకూర్చు ఆ భగవంతుని కృపను - గావంటి అలమట్లనకు
 వర్ణింప శక్యమా !

(ప్రవేశము చిదానందుడు)

(సమస్కరించి) మహాత్మా దయచేయుడు - మీ ఆదేశాను
 సారముగా భాగవతియును రిచించినారు. మీ చెప్పుడు నల్తురా ! మీ
 కర్ణములలో నా రచన యెన్నడు పడనా ? అది తిహతహలాశుచు
 న్నాను మహాత్మా !

చిదా :—పోతన్నా ! భాగవతియును రిచించు సంతోషో నీ
 పసికాలేదు. కావ్యకన్యలను వరించి బంధించి పెండ్లాడుటకై భూకాంతు
 లువ్విప్పుచ్చుచున్నారు. సమయము నుపయోగించి తమ కోరికలు
 తీర్చుకోనుట భూకాంతులకు ఉద్గ్రహలతో నేర్పిన గుణపాఠం పోతన్నా !
 పరిమపవిత్రమై పరమేశ్వరాంకితమైన యీ భన్యభాగవత గ్రంథాన్ని
 మానవస్వాధీనం చేయకు. అప్పుడే నీ జన్మ భన్యము కాగలదు !

సీ. ప్రభువుకోసమై పద్యాలు రచించి

ఆత్మాభిమానంబు ననుచువారు !

ప్రభువులకోసమై భన్యప్రబంధాల

పరువన్నదేలేక వ్రాయువారు !

ప్రభువులకోసమై పనిరాళ్ళకొరకునై

దర్బారు విశలేక దసరువారు !

ప్రభువులకోసమై పాడుదర్జాకునై

స్వేచ్ఛానురక్తిని చించువారు

గీ. బిరుదులచుగూర్చి మతిలేని వెట్టివలెను

కనకకాంక్షల దసరారు కవులగన్న

జాలి గల్గుచునున్నదో సత్కవీశ

ప్రభులదాడికి ఆగునా ? భాగవతము !

బలసామర్థ్యములుగలవారు ప్రభువులు - రాజు దలచుకొన్న
దబ్బులకు కొదువా ? రాజుగారి కోరిక దీరుట యే పాటికష్టము. రాజ్యము
రాజుది. రాజ్యములోని ప్రజలందఱు రాజుజ్ఞులు బంధీభూతులు -
రాజుగారికన్న నీ గ్రంథమువల్ల బడకుండవలెను పోతన్నా !

పోత :— (లోపలికి వెళ్ళివచ్చి) మహాత్మా ! యిదిగో నా భాగ
వతము. గా గ్రంథమునకు - గాకు శుభాశీస్సుల నిడుడు మహాత్మా !

చిదా :— (భాగవతమును చూచి) యీ దిగువ పద్యాలను
చదువుతాడు.

శా. శ్రీకైవల్యపదంబు జేరుటకునై చింతించెదన్ లోకన
తొ కారంభకు భక్తపాలన కళాసంరంభకున్ దానవో
ద్రేక స్తంభకు గేళిలోల విలపద్వర్జుల సంభూత నా
నాకంజాతి భవాండకుంభకు మహానందంగా నా డింభకన్.

(పేజీ తిరగవేసి)

ఉ. హరికి నందగోకుల విహారికి జక్రసమీరదైత్య సం
హరికి భక్తమఃఖిపరిహరికి గోపనితంబ నీ మనో
హరికి దుష్టసంహదహరికి, ఘోషకుటీపయోఘృతా
హరికి బాలకగ్రహ మహాసుర దుర్వనితా ప్రహరికిన్.

(పేజీ తిరగవేసి)

ఉ. ఆతతసేవజేసెద నమస్త చరాచరభూతసృష్టి వి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశి ని
ర్నేతకు దేవతానికరనేతకు గల్మషణేతకున్ సత
త్రాతకు ధాతకున్ తాపసలోక శుభప్రదాతకున్.

(వేటి తిరగవేసి)

కం. చిత్రంబులు - త్రైలోక్య ప
విత్రంబులు భవలతాల విత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మనిజనవన
చైత్రంబులు విష్ణుచేన చారిత్రంబుల్.

(వేటి తిరగవేసి)

సీ. కమనీయ శుభగాత్రు గంజాత దళనేత్రు
వసుధాకళత్రు బావన చరిత్రు
సత్యపంకల్పు నిశాచరోగ్రని కల్పు
సతపన్నగా కల్పు నాగతల్పు
గౌస్తుభమషిభూసు గంధీర మృదుభాషు
శ్రీతజనమోషు సంచితవిశేషు
నీలనీరదకాయ నిరితదైతేయు
ధృతివీరకౌశేయు నుతవిధేయు

గీ. నఘమహాగదనైద్యు వేదాంతవేద్యు
దివ్యమునిసన్నతా మోదు దీర్ఘపాదు
జిహ్వ వరసద్గుణాలంక రిహ్వ గుహ్య
జూడు దైతేయుకులబాల ! శుభగళీల !

(వేటి తిరగవేసి)

సీ. వీడటే రక్కసి విగతజీవిగ జన్ము
బాలద్రావిన మేటి బాలకుండు
వీడటే నందుని వెలదికి జగమెల్ల
ముఖమందు జూపిన ముద్దులాడు

వీడటే మందలో వెన్నలు దొంగిలి
దర్పించి మెక్కిన దాపరేడు
వీడటే యలయించి ప్రేతలమానంబు
జూరలాడిన లోకసుందరుండు

తే. గీ. వీడులేకున్న పురమటస్థలంబు
వీనిఁ బొందని జన్మంబు విగతఫలము
వీని బల్కుని వచనంబు విహరుగతము
వీని చూడని చూడ్కులు వృధలు - వృధలు.

(పేజీ తిరగవేసి)

నీ. కమలాక్షింతు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వా జిహ్వా
సురరక్షకుని జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరి దవిలిన మనము మనము
భగవంతు నలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తమునిమీది బుద్ధి బుద్ధి

తే. గీ. దేవదేవుని జింతించు దినదినము
చక్రహస్తాని బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవు జెప్పెడి గురుడు గురుడు
తండ్రి హరి జేరుమనియెడి తండ్రి! తండ్రి!

(పేజీ తిరగవేసి)

నీ. కంజాక్షునకుగాని కాయంబు కాయమే
పవన గుంభితచర్మ భస్మిగాక
వైకుంఠ బాగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే
ఘమఘమ స్వనితోడ భక్తగాక

హరిపూజనములేని హస్తంబు హస్తమే
తరుశాఖ నిర్మిత దర్శిగాక
కమలేశు చూడని కన్నులు కన్నులే
తనుకుడ్యజాల రంధ్రములుగాక

గీ. చక్రి చింతలేని జన్మంబు జన్మమే
తరళ సలిల బుద్బుదంబుగాక
విష్ణుభక్తిలేని విబుధుండు విబుధుడే
పాదయుగముతోడి పశువుగాక !

(ఆవేశముతో) పోతన్నా !

పో :—ప్రభూ !

చిదా :—నీ జన్మ సార్థకమయినదోయీ ! కాని ఒక్కసారి
నా వైపు చూచెదవా ?

పో :—చూచెదను మహాత్మా !

చిదా :—నా చేతులలోని భాగవత గ్రంథమునైపు చూడగలవా ?

పో :—చూడగలను మహాత్మా !

చిదా :—ఏ మగుపడుచున్నదో చూడు ?

పో :—మహాత్మా ! నాకు దడవచ్చుచున్నది. ఆ దివ్యజ్యోతిని
నాకళ్ళు భరింపలేకున్నవి. అదేదో దివ్యదర్శనము మహాత్మా ! ఆశక్తి
సందర్శనము దేవా ? అపరసరస్వతీ సాక్షాత్కారం మహానుభావా ?
గురూత్తమా ! యేల యీ పరమేశ్వరి కంటతడి పెట్టుచున్నది ?

చిదా :—పోతన్నా ! యీమెయే శారద. చదువుల తల్లి. నీ
భాగవతమున తాండవించినది. నీ గంటముసం దధివాస మొనర్చినది.
యీ భాగవత గ్రంథము ఆ కర్నాటప్రభువు హస్తాంకిత మగుసేమో
యని నగుచుచున్నది.

పో :—అయ్యో - అయ్యో - శారదమాతా - నీ కంటి ఎగిపెల
సమ్మా ! యీ కంటితడి నీ కేలసమ్మా !

ఉ. కాటుక కంటిసీరు చనుకట్టుపయింబడ నేలనేడ్చెదో

కైటభ దైత్యమర్దనుని గాదిలి కోడల యోమదంబ ! యో

హాటకగర్భరాణి నిను నాకటికిన్ గొనిపోయి యల్ల క

ర్ణాట కిరాట కీచకులమ్మ త్రిశుద్ధిగనమ్మ భారతీ !

చిదా :—పోతన్నా ! నీ శవధము ప్రశంసనీయమైనది. శవధ

మొనర్చుట సులభమేకాని శవధము నిల్పుట చాలాకష్టము. సామ

దానభేదదండోపాయములతో యీ భాగవతిగ్రంథసంపాదనకై సర్వజ్ఞ

సింగుడు సన్నాహములను చేయుచునేయుండును. అందున-మీ బావ

శ్రీనాథుడు రాజకవిగదా ! భాగవతరుచి తెలిసిన శ్రీనాథుడు రాజునకు

ఘోలుపకుండునా ? రుచి తెలిసినవిషయ సర్వజ్ఞుడు నిన్ను నిర్బంధింప

కుండునా ?

పోత :—నిర్బంధనలు యేమిచేయగలవు మహాత్మా ! సంసారమునందున్నను సన్యాసివలెనున్న నన్ను యెవ్వరును యేసుయు

చేయజాలరు.

చిదా :—ఇది నీకు పరీక్షాసమయం - భాగవతమును ప్రభువు

బారినండి రక్షించుకొనుము - ఇదియే నా సలహా. అదియే నీకు ముక్తి

మార్గము.

పోత :—చిత్తము.

(నిష్క్రమణ)

గేయం. రావె ! రావె ! రావె ! గిరిధారీ

నీవేగదా ! మమ్మేలగా

నీకన్న దిక్కెవరు యీ లోకాల

రావె రావె రావె గిరిధారీ

వెతనణగింప సుఖమును బెంప

యితరుల నే వేడనురా ! హే మురవైరీ !

రావె రావె రావె గిరిధారీ !

(చిదానందుడు పాటపాడుతూ నిష్క్రమణ)

ప ది య వ ర ం గ ము

పోతెన్న యిల్లు - (ప్రవేశం మల్లన్న - శారద)

శా :— బావా !

మల్ల :—(వెడముఖముతో అటూ ఇటూ తిరుగుతూంటాడు)

శా :— నేనేంచేశాను బావా ! అంతకోపించుకుంటావు (దగ్గర చేరుతుంది)

మల్ల :—(త్రిోస్సినైచి) గీ వ్రకాకపోతే మీ నాన్న !

శా :—చూ నాన్న చేసిన నేరానికి శిక్షితురాలను నేరాబావా ?

మల్ల :—ప్రపంచధర్మం అలాగే నడుస్తూంది. ఒకరు నేరస్థులు యింకొకరు శిక్షితులూ అవడం ప్రపంచధర్మం కాదంటావా ?

శా :—బావా ! ప్రపంచధర్మంతో నా కేమీ సంబంధంలేదు. మా అమ్మ చనిపోయింది. అత్తయ్య చేరదీసింది. కన్నతల్లికన్న గారా బంగా పెంచి పెద్దదాన్నిచేసింది. నువ్వు - నేనూ చిన్నప్పటినుంచీ సరదాగా కాలక్షేపం చేశాం. ఆనందంగా ఆటలు పాటలు పాడుకున్నాం (స్లిగుతో) నీ మాట - నా బ్రతుకుగాట అని నమ్ముకున్నాను. (విచారించుతుంది)

మల్ల :—అంత స్వాతిశయమా ! అంత నిలాపనివలా ! హాలి కులమట ! యింత హేళన పనికిరాదు. రాజదర్బారులలో మానాభిమానము విడనాడి భిక్షాభిక్షి యని పొగడే యీ రాజులకన్న తీసిపోయామా ?

గీ. ప్రకృతి సౌందర్యమునుగాంచి పరవశాన

శాంతి సుఖములకు కర్షకు సాటిబ్రతుకు

యెవరికున్నది నిజముగా నీ జగాన

హేళనముసేత తేలిక యెవరికైన !

శా :—బావా ! మా నాన్నగారి స్వభావము నీకు నచ్చకపోవచ్చును. నా నడవడి నీకు నచ్చలేదా - నిజంచెప్పు బావా !

మల్ల :—అహంభావంతో తూలనాడే ఆ తండ్రికూతురువు కావడమే నీ తప్పు. మార్యాసుని రాకలాగ అంతనుండి శిష్యులతో పోతన్న పరువు బుగ్గిపాలుచేయడానికి - పోతన్న సంసారాన్ని నలుపు రిలో నగుబాటు చేయడానికి - పోతన్నకు అమర్యాన అనుపాదించడానికి చక్కావచ్చాడు. ఇతడేగా మా మామ ! ఇతడేనా మా శ్రేయో భిలాషి శారదా ! చాలు ! చాలు !

శా :—భగవంతుని సమీక్షనవారు పోతన్న మావయ్య, అతనికి చెబువు చేనేలేదు. భగవంతుని దయలేక పాడైపోతారుకాని ప్రజలు సాటివారల దయ తక్కువై సంతమాత్రం పాడవుతారంటావా బావా ?

మల్ల :—చాల్లే నీ వేదాంతాలు నువ్వును నిజంగా మా నాన్న నిష్కలక్రమ హృదయుడు కాబట్టి ఆ పరమేశ్వరుడు అలా సహాయంపడ్డాడు. మీ నాన్న మొహంమాడిపోయింది. ఎందుకు ఆయన కంత వృథాకోపం ! ఎందుకంత శ్రమ !

సీ. చెల్లెలా రమ్మని చీరెసాలెనిచ్చి

ఆదరించెడిమాట అసలులేదు

అల్లుడా రమ్మని అతిసూర్య వస్తుల

బహుమాన మిచ్చెడి వాలులేదు

కోడలా రమ్మని కోర్కెలుదీరగా

మరిపెంబు చేకూర్చు వరుసలేదు

బాన రారమ్మని వస్త్రాభరణముల

తీసికోమసి యన తెలివిలేదు

గీ॥ పాము పగనూనినట్టుల బావయిల్లు

గుల్లచేయుట - మీనాన్న - కోర్కెయేమొ !

శారదాయేమి యీ పేదనన్నిధాన

వెంటనేగుము నీతండ్రి వేడ్కలూర !

(ప్రవేశం ధర్మాంబ)

ధర్మా :—(శారదను దగ్గరకు తీసి) యేవిప్రమల్లూ - అప్పుడే పెళ్ళి అయినట్టుగానే ప్రభుత్వం చలాయిస్తున్నావు. ఆడగొప్పమీద!

మల్ల :—అమ్మా ! నాకీ పెళ్లం వద్దనేమొరపెట్టుకుంటున్నాను. యీ పేదకొంఁదలో యేంయమయాతన పడతానూ - వెళ్ళమ్మా - మీ నాన్నగారితో అనిచెబుతున్నా మీ ముద్దులకోడలితో !

ధర్మా :—వెళ్లక వుంటున్నట్టా వెళ్లివాడా ! దానికి తల్లి నొక్కరై లోటుగావుండిగాని యింకేవీలేదు. (విచారించును)

మల్ల :—అమ్మా ! వియ్యనినైనా కయ్యనినైనా నమస్కరింపజేసి వుండాలి. బలంతులతో సంబంధం యెప్పుడూ బలహీనులకే పట్టే ! నా మాటవిసి శారదను వాళ్ళగాన్నతో పంపిచ్చు.

ధర్మా :—“వాళ్ళనాన్న - వాళ్ళగాన్న” అంటూ తెగదెన్న తున్నానో పోనీ మామయ్య అనకూడదట్రా మల్లూ !

మల్ల :—అసాదానికి నోరురావటం లేదమ్మా. ఆయన మనకు బంధునేకాదు.

గీ. ఒక పక్షిను చేయగా నున్నయటలు

పేదగృహమున కరుదెంచె వేలకొలది

శిష్యసంతతితోడ - మాత్రేయమునక ?

చాలు - యీ బంధువెమలు - చాలునమ్మ !

ధర్మా :—నీకు నీమామయ్యమీద కోపంవుంటే ముఖాముఖిని అయిన్ని నీవే అడిగితే బావుంటుంది కాని—వెళ్లితల్లి నా శారదను అంటెమాత్రం నేను చూచుకోను.

మల్ల :—నేను యెవరినీ అననమ్మా. కలగారవం బంధుమర్యాద శీలసంరక్షణ, యీ విషయాలకోసం వాదిస్తున్నానే కాని వ్యక్తులపై ప్రత్యేక ద్వేషాభావాన్ని ప్రదర్శించడంకోసం కాదమ్మా, మానాన్న మంత్రోపసనాబలం కొద్దీ మామయ్యను ఓడించగలిగామని మొన్న విజరిగిందో తెలుసా ?

నీ. ఒకపల్లకీవాని ఒత్తిగించె నతండు
 ఒకకాడీయెద్దునే నొత్తిగింప !
 రెండవ కానును పొండనే నాతడు
 రెండవయెద్దును లేవగొడితి !
 బోయలే లేకుండ పోనిచ్చెనాతడు
 మన్నలే లేకుండ దున్ననాడ !
 ఆకాశవీధిలో నరిగెను పల్లకి
 చేలోన నాగలి చిందులాడె
 గీ. వింత వెంచుట యేపాటి పెద్దతనము
 ఆతడె ఆధిక్యముటకా అంతబాధ !
 రామభక్తుల నోడించు రాజుగలరా
 కలముకన్నను మిన్నఁగూ హలముతల్లి !

ధర్మా :—యెవరిదరా వారిదిరా మల్లూ ! లేనిపోని శంకలు
 పెట్టుకొని మనస్సు పాడుచేసుకోకు. నీకు అన్నివిధాల అనుకూలనతి
 అయిన శిల్ప శారద ! ఆమెను పెండ్లాడక తప్పదు. ఇదినాఆడ.

మల్ల :—మనుష్యుల స్వభావాలు ఏమర్థించానుకాని. నీ ఆజ్ఞ
 జవదాటగలనా తల్లీ !

ప ద కొం డ వ రం గ ము

పోతన్న యిల్లు - ప్రవేశం పోతన్న-అతని బావ శ్రీనాథునూ.

పో :—బావా ! మీరు మీ శిష్యసముదాయముతో నా గృహ
 పావనము చేసినారు. మీకు నా సమశ్చలము. కేదవాడను మీకు
 సంతృప్తి గల్గింప నసమర్థుడను. లోపములను మన్నింప వేడుకొనుచు
 న్నాను బావా !

శ్రీ :—అతిధిపూజకేమి - అమితాశ్చర్యముగా జరిగినది. కాని
 బావా ? నా కొక కోరికయున్నది బావా ?

పో :—చెప్పబావా? నే నెల్లప్పుడును నీ వాడనేగదా! నీ మాట కాదనగలనా?

శ్రీ :—మాటలలోకాదు బావా! చేలలోకూడా ఆ మర్యాద గౌరవము ప్రసాదించవలె.

పో :—తప్పక బావా! యథాశక్తిగా శ్రీరామ సహాయము న్నంతవఱకు నీ మాటకు యెదురు చెప్పను బావా!

శ్రీ :—నేనుచెప్పేది యేదీలేదు బావా! పైగా! నేను చెప్పినదిచూచోన్నది నన్ను గురించికూడాకాదు. నీ భావిజీవితాభ్యుదయాన్ని ఆకిర్చించి నీ కీమాటలు చెప్పతూన్నాను.

పో :—చెప్పు బావా!

శ్రీ :—నీవు సంసారివికాని సర్వసంగవిత్కానివికాదు. తనకు మాలిన ధర్మమూ మొదలుచెట్ల బేరమూ వుండదని నీకు తెలిసిన నీతియేకదా! పెట్టకావలసినవాడు మల్లన్న - పెట్టియిడుకు వస్తు న్నదిగదా. ఇంతికాలము నీ కర్మాంగిగా యుండి కాస్తాను బంగారము నకుకూడా కలుస్తే నా చెల్లెలు వున్నది.

పోత :—బావా! నీవుచెప్పినది వాస్తవమే. కాని అది వారి అదృష్టము వారు అంతెనోచుకొన్నారు. ఎవరకర్మానుసారముగా వారి వారి విధిములు సుఖాంతముగనో దుఃఖాంతమునగనో సాగు తూవుంటాయి. అందరికర్మకూ ఒక వ్యక్తిపై బాధ్యతనిడుట యేపాటి న్యాయము బావా!

శ్రీ :—ఈ శ్రీరంగనీతులు నాకు నచ్చవు బావా!

పో :—అంతకన్న నేనేమి చేయగలను బావా!

శ్రీ :—బావా! నీకు చక్కని కవిత అలవడింది. తత్కవితా పైపుణ్యబలంతో భాగవతరచన చేశావు

గీ. కమ్మని గ్రంథంబయ్యది

యమ్ముగనే నృపతికైన గృతనిచ్చినచో

గొమ్మని యియ్యరె వెయ్యు '

ర్లిమ్మహిదున్నగనేల నిట్టి మహాత్ముల్

ఎందుచేత నలా అంటున్నానో యెఱుగుదువా బావా!

చ. అననిపు డాదరించిన భూళిభటుత్వము నైద్యునైద్యమున్

కివి కవితామహత్వమును గాయకు గానము కోటిసేయు న

య్యననిపు డాదరింపని భూళిభటుత్వము నైద్యునైద్యమున్

కివి కవితామహత్వమును గాయకు గానము గన్వేయనే!

పో:—బావా! (నవ్వుతూ) భాగవతము రచించకమునుచే రామాంకితమైనది నన్ను తీమించు బావా?

శ్రీ:—కర్తద్రనారా మణ సీవతో - యీ పెంటపప్పులలో - విజనప్రదేశాలలో - కథావిహీనజీవితాన్ని సాగించకం యెంతమాత్ర మూయిష్టం లేదు. నీవు రచించిన భాగవతంలోని పద్యాలను మచ్చు తునకలు సర్వజ్ఞసింహులకు చదివి వినిపించేరికి బ్రహ్మానందభరితు డయ్యాడు ఆరాజు. సబళుమానంగా నిన్ను ఆహ్వానించ పన్నుపై వున్నాడు. నీవీ భాగవతగ్రంథమును ఆమహారాజున కంకిత మిచ్చినచో నీ దర్శిదము తీరిపోవును. నామాట విను బావా!

పో:—ఈ విషయములో నేను అసమర్థుడను బావా! తుమారైనా వినా నేను చెప్పదగినదిలేదు.

శ్రీ:—పోతన్నా సీరివచ్చే సమయంలో మోకాలు బిడ్డ అని వేకివి సుమా?

పో:—అంతకన్న - నన్ను నిర్బంధించకు బావా!

శ్రీ:—నీ కావ్యమే మహాకావ్యమని మురియుచున్నావుకాబోలు మీపాటి కవిత్వముచెప్పగలవాడు సర్వజ్ఞుని కొలువులో లేరనుకొను చున్నావుకాబోలు- సింహానలోకన చేయగా నీ భాగవతము తప్పుల తడకగా కన్నడుచున్నది.

పో:—(చెవులు మూసికొని) శ్రీరామ! శ్రీరామ! శ్రీరామ!

శ్రీ:—బావా - గజేంద్రుని మొరవినిన నారాయణుడు

ను. సిరికించెప్పడు శంఖ చక్ర యుగమున్ జేదోయి సంధింపజే
పరివారంబును జేర డ్రభగవత్తీన్ మన్నింప డాకర్ని కాం
తర ధమ్మిల్లము చక్కనొత్తడు వివాదప్రాధతి శ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడడు గజప్రాణావరోతస్సహియై.

యీలా నిరాముఢుడై వెళ్ళినట్లుగా రచన సాగించినావు. నేను
ఆయుధములు లేక అత డెమిచేయుట కేగినాడో పాఠకులు చూహించ
వలెనా—లేక నీ ప్రపంచజ్ఞాన శూన్యత కాశ్చర్యపడవలెనా యీలాంటి
తెప్పలుకుప్పలు చున్న భాగవతమును నీవే పొగడుకొనుట తగదా.

పో :—శ్రీరామ.

(దెరిలో ధ్వని—అయ్యో శారద నూతిలో పోవో అనుకేసులు)

శ్రీ :—(ఆవేశముతో) అయ్యో శారద ! అయ్యో శారద !!
మతిలేనట్లు అటుయిటు తిరుగుచు వుంటాను) నా శారద సమయము
శారదా ! శారదా !! బావా పోతన్నా లేచవు

పో :—బావా ! నూతిలోపడిన శారదను రక్షించుటకు వట్టి నే
యీలా లేచినిల్చి ఖంగారుపడుచున్నావేమిటి ? ఆయుధములతో పో
నక్కరలేమా ?

శ్రీ :—బావా ! పరిహాసముల కిది సమయముకాదు. చెప్పము
బావా ? (తొందరగా)

పో : — బావా ! నీ పుత్రికపై నీ కంత ప్రేమవున్నది. ఆమెకు
ఆపదసంభవించిన మాటవిని ఆవేశముతో పరికరముల మాటలేక పోవు
చున్నావు. జగత్పితయైన శ్రీమన్నారాయణుడుకూడా నీకున్న ఆవేశము
తోడనే గజేంద్రుని మొరవిని రక్షించుట కేగినాడనుటలో ఆశ్చర్య
మేమున్నదో చూహింపలేవా !

శ్రీ :—(నమస్కరించి) బావా ! నీవు సామాన్యడవుకావు.
మహర్షివి. యివే నమశ్కరం. నా తప్పు మన్నించు బావా !

పో :—మన్నించువాడు దేవుడుబావా ! అందుచేతనే

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులన్
సొమ్ములు గొన్నిపుచ్చుకొని సొక్కి శరీరమువాసి కాలుచే
సమ్మెట పోటులంబడక సమ్మతి శ్రీహరికిచ్చె చెప్పె నీ
బమ్మెర పోతనాహ్వాయుడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

శ్రీ :—క్షమించుబావా ! నా లజ్జానానికి.

పో :—రామున కర్పించుబావా నీ క్షమార్పణ

(నిష్క్రమణ)

△

పన్నెండవ రంగము

సర్వజ్ఞసింహుని రాజమంకిరమా.

ప్రవేశము :—సర్వజ్ఞసింహుడు, శ్రీనాథుడు.

శ్రీ :—మహారాజా ! పోతన్నయింటనుండి సన్నదే వచ్చితిని.

సర్వ :—మంచిది. కార్యమును సఫలీకృతి మొనరించుకొని వచ్చినారా ?

శ్రీ :—మహారాజా ! యేమని చెప్పగలను ! పోతన్నయిల్లా పోతన్న పరివారము - పోతన్నా - రామనామాంకితమై మాసవుల మాటనే యేమరుపొంగనుచున్నారు. రాజా !

సీ. ఏవైపు చూచిన హేరామ ! యనుమాట

వీనులవిందుగా వినగదగును !

ఏదిశన్ గన్నను యీ రామభజసంబె

కన్నులశౌంపుగా గాంచనగుచు !

ఏమూలచూచినన్ యీ రామచిత్రాల

కారాధనంబులు గానగనుచు !

ఏపేరు నడిగిన యీ రామనామమే

చెవులలోపడును విస్మృతులుగాగ !

గీ. ఏకశిల నగరంబు చీకాకులేని

రామనగరంబుగా మారె రాజరాజ !

దివ్యఋషివోలె పోతన్న భవ్యబోధ

చేయుచున్నాడు సిరులన్న హేయపడుచు !

సర్వ :—శ్రీనాథ కవిరాజా ! ఎదియేనా మీ కార్యజ్ఞత
(హేళనగా)

సీ. అగుపించు స్త్రీలపై అత్యద్భుతంబుగా

పద్యాల నల్లిన పరమ రసిక !

గౌడ సింహిమభట్టు కించు ధక్కినుబట్టి

చీల్చి గెల్చినకవి శేఖరుండ !

ఘనతర నైషధ గ్రంథంబు రచించి

పెరునిల్పుకొనిన : ధితమూర్తి !

ఆస్థాన కవీనని అలంకారదేశాన

అభినవీన్ గొన్నట్టి ఆంధ్రవిజ్ఞ !

గీ. ఇంతియే కాబోలు తెలివి ! పంపిగించి

ఒక్కనిరుపేదకవికి సమ్మాహనాస్త్ర

బంధితునివోలె చేచుగా నాధవశితి !

శక్తి యీపాటిదా ! కవిసార్వభౌమ !

శ్రీ :—మహారాజా ! రాజుల సమ్మాహనాస్త్రములు యోగి
పుంగవులపైననా ? సర్వసంగపరిత్యాగియై విహిత సుఖముల కానక్తి
లేక పరమేశ్వర ధ్యానియై పరిచింతతో నలరారు యీ పోతన్నను యే
ప్రభుశక్తియు పరాధవింపజాలదు

సీ. అగ్రహారముల అతిచమత్కారాన

పురిగొల్పినన్ ఆశ పుట్టలేదు

భూషణాంబరములు పొందు మాటనుజెప్పు

చోద్యంబుగానైన చూడలేదు

కామినీగుణముల కాన్కల సుడులకు

హితవన్నరీతి కన్పించలేదు

వాహన భాగ్యంబు బహుమానమన్నను

రవ్వంతకోరిక రగులలేదు

గీ. కోరికలులేక రాముడే గురుడటంచు

రామనామమే ఆహార రాజమరుచు

యోగియన్నట్లు పోతన్న నున్నయపుడు

యెన్నిబందాలవేసిన కేమిధలము ?

సర్వ :—శ్రీనాథా ! మీ ధోరణి నాకు నచ్చలేదు.

శ్రీ :— మహారాజా ! మీరు అంతగా చులకన చూచినచో

నే నేమియు చేయజాలను. ఏకశిలానగరమును ప్రవేశించినది మొదలుగా

గల గాఢను మీకు నిర్దిష్టరహస్యంగా విన్నవించెదను. సాకల్యంబుగా

నామనవిని నా నిర్దోషత్వమును ధృవపఱచుచు.

సర్వ :—శ్రీనాథకవిరాజా ! భాగవతి గ్రంథమును పోతన్న

విరిచించినాడని నాకు ఔచిత్యమేసినది మీరేగదా ! అందలి మాధుర్య

పద్యాలను వీనులపించుగా వినిపించినవారునూ మీరేగదా ! ఆశ

గల్పించినారు. నిరాశకు నీడల గల్పించుచున్నారు. నిరాశకు లెక్క

చేయనుకాని పట్టుదల ఎంతియేనా ? బలకౌర్యములు ఎంతియేనా ?

ప్రభుపరాక్రమ మింతియేనా ? అని శంకించుచున్నాను.

సీ. ప్రభువు లడుగకుండ ! భవ్యాంబరాలను

కానుక లర్పించు గణ్యతములు !

ప్రభువు లడుగకుండ వస్తుసంతతులెన్నో

బహుమాన మనిగొని వచ్చు ఘనులు !

ప్రభువు లడుగకుండ వాహనని చయమున్

సంతసంబున నిడ జూడు విదులు !

ప్రభువు లడుగకుండ ప్రథనింపు కావ్యాల

అంకితం బిడవచ్చు నట్టి కవులు !

గీ. రాజ్యమందుండ—ముద్దుగా రమ్మటంచు
కావ్యకానుక తెమ్మంచు గారవమున
పల్కినందుకు కాబోలు పంతమింతి
పోతరాజుకు గల్గె! సంపూతచరిత!

శ్రీ :—మహారాజా! నా మనవి వినుడు!

గీ. నందమందిని గొంపోతి విందుకనుచు
అయ్యవారల నట్టిల్లు యనగనున్న
పోతనార్యుని యింటికి! భూతలేంద్ర!
అడటిగానను విన్నచో అబ్బురంబు!

గీ. స్నానమునుజేసి వచ్చిన సమయమునకు
నంటకాలన్న మాటలే - యింటలేవు!
వండుటకు లేదు - రాజ! రవ్వంత నినుసు!
కాంచలేనట్టి చిత్రంబు కనులగల్గె!

సీ. నంటయే లేకుండ సర్గింపలేనన్ని
భోజన నస్తువుల్ పాలుపు నిలిపె!

ఇతిరసహాయంబు లెంతయు లేకుండ
వివిధగుచుల దెల్పె సింకినంట!

భవికులకైనను ధాత్రీశులకునైన
అందని పెనుకీవి చిందులాడె!

ఎంతమందికినైన యింటలోట లేన్నట్లు
ఆహారములుకుప్ప లైనవచట!

గీ. శిష్యసంతతి విందును చిన్మయముగ
ఆరగించిననెన్న అడుగిడనేరరైరి
సిగ్గుపడినాడ నాలోన ఊతికులేంద్ర!
భక్తులకుతోడు - పరమేశుశక్తి - రాజ!

సర్వ :—కవిరాజా! యీ భద్రాజుపొగడ్తలను కట్టిపెట్టుడు.
పొగడ్త యనునది కపిశులకు జననంబుతోనున్న గుణము. కాని యీ

గుణమే ఒక్కొక్కప్పుడు దుర్గుణమై రసాభాసుచేయును. సాధారణముగా కవులు

సీ. ఇంద్రుడు ! చంద్రుడు యీమహాత్ముండని

భూపతి కెదురుగా పొగడి ! పొగడి !!

దానకర్ణుండనుచు దరిలేని శైలితో

ప్రభువుసన్నిధాన పలికి ! పలికి !!

శూరసన్నతుడందు శోచనీయుంబుగా

క్షీతికాలతుముంగిట చెప్పి ! చెప్పి !!

జాతికిజ్యోతి - భూజానియనురీతి

వసుధేశుచెంతరు పాశి ! పాశి !!

గీ. పాత్ర తకు మించు రచనల వ్రాయువాని

పనులు తీరిని స్రవణోప పడెడివారు

కానివేళల దుమ్మెత్త గలుగువారు

కవులు - మహనీయులౌదురో ! ఘనకవీంద్ర !!

శ్రీ :—సర్వజ్ఞసింగభూపాలా ! నమ్మిననూ, నమ్మకపోయినను నేను చేసిదిలేదు. దరిద్రనారాయణ సేవతో పాడుకొండలో నున్న పోతన్నకు పదిమందిని గొంపోయి దిండిడమనిచెప్పి గుణపాతమును బోధించి ధనము సర్వార్థములకు ప్రధానసాధనమని నిరూపించ నెంచి తిని. కాని మానవబలముకన్న పోతన్నకు దైవబలము అపరిమితము గానున్నది. వానిని మనమేముయు చేయజాలము మహారాజా !

సర్వ :—రాజులూ-కవిరాజులూ ! చేయగల్గిన దింతియేరా ?

శ్రీ :—తుడకు నీ భాగవతము యేదో సద్గ్రంథమని - అలభ్య గ్రంథమని అపోహవలదనీ - అది తప్పలతడకయని-విమర్శకులు విన్న రసాభాసు కాగలదని యేమోవచించితిని. పోతన్నా ! నీపై ప్రభువులకు గల అవ్యాజప్రేమయే యీ భాగవతమును వారి కంకితమిమ్మని ప్రోత్సహించుచున్నది. నీ పాటికవులు - యీపాటి గ్రంథమూ సర్వజ్ఞ సింగసరేంద్రులకు లభ్యము కాకపోవురా ? అనికూడా పేర్కొనికాని-

సర్వ : — ఏమి - కానీ - అని అగినారు ?

శ్రీ : — ఏమి చెప్పను మహారాజా ! అవమానమున కాశుతి అయినాను. మారు వచింపలేకపోయినాను. అతని వచోరచనకు ప్రతి భకు భాగవత శక్తికి దాసుడనై పోయినాను ప్రభూ !

సర్వ : — ఇది సర్వాబద్ధం. మీరు ప్రబోధన చేసినారు. గ్రంథ విమర్శన చేసినారు. విమర్శన వ్యక్తిగతముగా చేయలేదు. నవరసములు వాని స్థాయిభావాలు. పాత్రపోషణ - పాత్రోచితి - శబ్దప్రయోగం వీటిని పురస్కరించుకొని చేసిన సంభాషణలో అవమానమునకు అవకాశమేలేదు, మీరు అవమానపడినట్లు చెప్పట - ఇదియేదో పుక్కిటి పురాణమువలె నున్నది.

శ్రీ : — మహారాజా ! అదికాదు. సందర్భమును విని తీమింప గోరెడను.

సర్వ : — అన్నిసందర్భములను వినుటకు సన్నద్ధుడనై యున్నాను వినిపింపుడు !

శ్రీ : — భాగవతములో గజేంద్రమోక్ష ఘట్టములో పోతన్న ఒకపద్యము రచించినాడు. అది ఇది.

మ. సిరికింజెప్పడు శంఖచక్ర యుగమున్ జేదోయి సంధింపడే

పరివారంబును జేర డ్రభగపతిన్ మన్నింపడా కర్ణికాం

తర ధమ్మిల్లము చక్కనొత్తడు వివాద ప్రాధతి శ్రీకుచో

పరిచేలాంచలమైన వీడడు - గజప్రాణావనోత్సాహియై !

సర్వ : — చాలా హృదయముగా నున్నది. దీనిని మీరెట్లు విమర్శించినారో మనవి చేశెదరా ?

శ్రీ : — మహారాజా ! నేనిట్లంటిని. మకరిబాధనలన జవసత్వములు గోల్పోయి - అహంకార మమకారములు విడనాడి - గజేంద్రుడు పరమేశ్వరునకు ఆత్మార్పణచేసినాడు. అల వైకుంఠపురంబులో నున్న చక్రికి గజేంద్రుని మొర వినిపించినది. వెనువెంటనే యిట్లు బయ

లు దేరినాడట - ఆయుధాలైన శంఖుచక్రాలను చేదోయి సంధిపండట - పరివారములను నిలువడట - గరుడవాహనమునైనను కాంక్షించలేదట - ఆరుక్మిణికోక కొంగునైనను విడుచుట మఱచినాడట - ఇదంతయు విపద్ధార్థముతో నున్న గజరాజును కాపాడుట కేనట !

సర్వ :—తాత్పర్యము బాగాశలవిచ్చినారు. మీరు నిమగ్నించిన లోపమేదో శలవిచ్చెదరా ?

శ్రీ :—శలవిచ్చుట కేమున్నది. ఆపద్యమును నామాన్యదృష్టితో చూచినానే గాని ప్రపంచానుభవము ధర్మచింతతో చూడలేదు మహారాజా !

సర్వ :—అదేమి ? అటు నిరుత్సాహపడినా ?

శ్రీ :—నేను చూపించిన లోపము ఇది. మృగిని శిక్షించి - కనిపిరక్షించనేగెడి రమాకాంతుడు నిరాయుధుడై - సరివాని హినుడై యేమి చేయగలడు. ఇది రసాభాసుకాదా అని ప్రశ్నించితిని.

సర్వ :—బాగుగానే అడిగినారు ?

నెంటునే ఒకకోక యిట్లో వినిపించినది. నా యేకైకపుత్రక ముద్దుబిడ్డ - నూతిలో పడినదని !

సర్వ :—అయ్యో - నిజమేనా ? తర్వాతయేమైనది.

శ్రీ :—అమాటవిన్నంతినే పిచ్చివానిసలె - మితిహీనుడనై - బావా ? బావా యనుచును - శారదా - శారదా - అనుచును కేకలు వైచి అటూ యటూ తిరుగుతు ఆతురతతో బావ్వివేపుకు పోవుచున్నాను. అప్పుడు మాబావగారు పోతన్న నన్నాపి బావా ! నూతిలో పడిన నీకుమార్తెను తీయుటకు పరికరములు లేక యిట్లేగుచున్నావే - యేమిసేయుటకయ్యా ? అని దెప్పినాడు. బావా నిరసములకిం సమయము కాదని శారద - శారదా - శారదా ! అని వగచుట కారంభించితిని. పుత్రకాక్రమతో - కడుపుతీపితో -

సర్వ :—ఇందులో ఆవమాన మేమున్నది.

శ్రీ :—అప్పుడు పోతన్న బావా ! నీ కుమార్తె సురక్షితముగా నున్నది. నీ కొక గుణపాఠము బోధించుటకై యిటుచేసినాను. మానవ సాంబధ్యము క్షణికము. అట్టి క్షణికక్రమము, వాత్సల్యమును పురస్కరించుకొని నీ కుమార్తె కాపడ సంభవించిన దనుమాట వినిగాకే మితి లేనివాడనై శారదా ! శారదా ! అను విభ్రమాంకిత వచనాలతో బావికడకు పరివర హీనుడనై పయనమైనావు. నీమిత్రములకు బావిలో పడిన పిల్లనుతీయుటకు కష్టముమాట మఱచినావే. బావా ! బిడ్డ తండ్రినైన నీకు యెంత పుత్రికావాత్సల్యమున్నదో జగత్పితయైన ఆ పరమేశ్వరునికు కేయిరెట్లు వాత్సల్యముండదా ? భక్తసంతతికియిక్కట్లు సంభవించినపుడు ఆయన మనోక్షేళ మనుభవింపదా ? కాపాడుటకు నెనునెంటనే పయనముకాదా - ప్రాహింపలేవా ? అని కుక్కకాయినకు చెప్పుచుబుగ్గిలిగా బదులుచెప్పినాడు

గీ. రామభక్తుల నెదిరించి రాజ ! రాజ !

గెలుపు నిలువగనేనికి యలవియగును

ఆతని వాగ్దోరిణి విని అంజలించి

తప్పు మన్నించుమని యంటినప్పు డికల !

సర్వ :—సామదానభేద దండోపాయములవలన పోతన్న ఒలాత్కరించి భాగవతమును నా స్వాధీనము చేసికొందును. నాను భక్తియో ప్రభుశక్తియో యేది ఘనతరమో తెలవదా.

శ్రీ :—రాజా ! మీరు భ్రమపడుచున్నారు.

గీ. ప్రభుల సృష్టించగల్గిన రామభక్తి

ప్రజలకాపాడ నున్నట్టి రామభక్తి

ప్రభులశక్తిని గూల్చెడి రామభక్తి

మహిమ తలపోయవేమది మానసీయ !

సర్వ :—ఈ వేదాంతము కార్యజ్ఞతకు చీడపురుగు - యీ మెట్టవేదాంతములను సదా ఆరాధించినజాతి కాలగర్భములో నామ మాత్రావశిష్టమై కళకాంతులు లేకండును. నా సత్తిధిను మీరు కన్నులార చూచెదరుగాక.

(నిష్క్రమణ)

ప ద మూ డ వ ర ం గ ము

పోతన్న యిల్లు - ప్రవేశం - పోతన్న మఠీకొందరు భక్తులు.

భజన గీతము.

దీనజనావనా ! పావనా

నీ నామమెగద మా ఆరాధన !

దీనజనావనా ! పావనా !

అశ్రితపోషణ అఖిలాభరణ

అశ్రయించితిమి ఆదరింపుమిక !

దీనజనావనా ! పావనా !

పో :—మహాజనులారా ! యీదినమున గజేంద్రమోక్షసులూ ఓగిలిన ఘట్టమును చదివి వినిపించెదను. ఆకర్షించెదరా ?

భ :—చిత్తం. నూ ప్రభూ ! వినిపించుండి !

పో :—గతదినంబున గజేంద్రుడు శక్తియున్నంతనటకు మకరతో వరాడినంతవటకు కథసాగింది. అనంతరగాధను ఆరంభించెదను

భ :—సదువించండి మారాజా !

పో :—పాపం ! గజరాజు మకరిబాధను సహించలేక నీరసపడి నిరుత్సాహంగా వున్నను ఈ మాయమొసలి నా కొఱకే అనతరించి నదా అని అనుకున్నదికూడా పాపం. ఆలోచించి ఆలోచించి పరమేశ్వరుని స్తుతించాడు యిలా ;

ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వనిలోపలనుండు లీనమై

యెవ్వని యందుడిందు పరమేశ్వరుడెవ్వడు సులకారణం

జెవ్వడనాది మధ్యలయుడెవ్వడు సర్వము దానయైనవా

డెవ్వడు వానినాత్మభవు నీశ్వరునే శరణంబు వేడెదన్.

క. ఒకపరి గజముల వెలిసిడి

యొకపరి లోపలికి గొనుచును భయము గనుచున్

సకలార్థ సాక్షియగు న
య్యకలంకుని నాత్మమయుని నర్థింతు మనిన్.

క. లోకంబులు లోకేశులు

లోకస్థులు తెగిన తుదినలోకంబగు పెం

జీకటి నెవ్వడు వెలిగెడు

నేకాకృతితోడ నతని నే నేవింతున్

ఆ. ముక్త సంగులైన మునులు దిదృక్షులు

సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు

ల సద్భక్తవ్రతాఘ్నులై కొల్లురెవ్వని

దివ్యపదమువాడు దిక్కునాకు !

(ప్రవేశము - రాజభటులు)

రాజభ :—ఏనండీ పోతన్నగారి యిల్లు యిదేనా ?

భ :—బౌనండీ. పోతన్నగారి యిల్లు యిదే. ఆమహాత్ముడే పోతన్నగారంటే.

రా :—ఓహో !

పో :—(నమస్కరించి) మహాజనులారా ! యేల యీ పోతన్న పేరను అడుగుచున్నారు ?

రా :—అడుగదలచి అడుగుచున్నాము.

పో :—కారణము తెలియవచ్చునా ?

రా :—రాజమార్గాండులు - బలపరాక్రమ విధవోన్నతులును వివిధవిద్యాభాషా పరిపూర్ణులును - పండితసమాదరణ దక్షులును - సరాప్తి స్వపరిపాలనాతంత్రులును - ప్రజాజేగీయమాన ధర్మసంస్థాప. నాది దిగంతవిశ్రాంతికిర్నిప్రశస్త్యులును సంతసంతాన సంపత్సమేతులును నగు శ్రీశ్రీశ్రీ సర్వజ్ఞసింహభూపాల సందేశమును వినిపింపవచ్చిన రాజభటులము

పో :—మహాత్ములారా ! దయచేయుడు. మీరాకవలస నా గృహము పావనమైనది. రాజుగారి అనుగ్రహమునకు పాత్రమైన నేను కడుంగడు భన్యుడనని గర్వించుచున్నాను.

రా :—(శూకుంతీని చదువును) శ్రీశ్రీ బమ్మెర పోతరాజు కని శేఖరులకు అభినందన పూర్వకముగా, శ్రీశ్రీశ్రీ స్వజ్ఞసింహ సరేం ద్రులు పంపిన సందేశము. మీరు వ్రాసిన భాగవత కావ్యమును విసవలెనని మాకు కుతూహలముగానున్నది. అంబలి మధురమైన పద్యాలను మీరేచదువగా వినవలెనని మా దర్బారువారి అభిలాషయై యున్నది. లోగడ భోగినీ దండకరచనను అంకితమిచ్చి మా రాచను ర్యాదలను స్వీకరించిన మీరు మా కోరికను తీర్చవలెనని, తీర్చగలరని ఆశించుచున్నాను. సుముహూర్తము చూచికొని నెంటనే మిమ్ములను బహుమాన పురస్కరముగా సత్కరించి తద్గ్రంథమును అంకితము గొన నుత్సాహపడుచున్నాను. మునుముందుగా భాగవతముతో బయలుదేరి రాచనగరునకు మీరు విచ్చేయవలెనని రాజజ్ఞు.

పో :—మహాశయులారా ! సర్వజ్ఞసింహభూషాల్కర ఆజ్ఞవిన్నానము కాని అసమర్థుడనైన నేను రాజజ్ఞు పాలింపలేనందుకు విచారించుచున్నాను.

రా :—అలా అంటారే. ప్రభువుల ఆజ్ఞలంటే మీరు భయపడరా ! అక్షరాలా అనుసరించడానికి సందేహిస్తారా !

పో :—నాయనలారా ! మానవుడు భయపడవలసినది రెంటికి. ముందర దేవునకు. తరువాత పాపమునకు. యిక ప్రపంచములో దేనికి హడలిపోనక్కరలేదు.

రా :—అలాగైతే రాజజ్ఞును ఉల్లంఘించడం సాధంకాదా ?

పో :—రాజులు ఒకప్పుడు స్వార్థపరిత్వంతో న్యాయాన్ని గుర్తించలేక, ధర్మాన్ని పాటించలేక, తప్పుటకులు వేస్తారు ! అందువల్ల తన అత్త తనకార్యమే న్యాయమని ప్రభోధించినప్పుడు ప్రభువు పట్టుదలను లెక్కచేయక పోవచ్చు. ఇలాంటివి వుండుటవల్లనేకదా

‘రాజాంతేనరకంధృవమ్’ అన్నారు పెద్దలు. అంటే రాజుగతించిన తరువాత కష్టభూయిష్టమైన నరకకూప సందర్శనంచేస్తాడు కాని స్వర్గ సీమకు పోవడానికి అర్హుడుకాడు !

రా : ... పోతన్నగారూ ! మీ మెట్టవేదాంతాలతో మాకేమీ పనిలేదు. సామదానభేదదండోపాయాలను ఉపయోగించి మిమ్మల్ని భాగవతగ్రంథంతో సహా దర్బారుకు తీసుకొని రమ్మనమని ప్రభువుల వారి అనతి. ఒకవేళమీరు పంతుగించి, బెట్టుకోచేసి, రాజాజ్ఞను తిరస్కరించే పక్షమున, భాగవతగ్రంథమును అయినా తీసుకొని రమ్మని ఆజ్ఞ దీనికేమందురు ?

పో :—నాయనలారా ! మీరైనను, మీ ప్రభువుప్రకృతనను ఇది కోరరాని కోరిక.

గీ. పోతరాయని గుండెలోవృక్షయట్టి
భాగవతము యీయగావలను పడునె !
రాముడున్నాడు నాగ్రంథరాజనందు
దక్కసీయను ప్రభులన్న లెక్కలేదు !

గీ. వలపు నీయని కాంతను పిలుచువాడు
కవితచూపని కవులను గాంచువాడు
పెలుగు లతికను పిచ్చిగా విటుచువాడు
వట్టి మతిలేనివా డనవలయునయ్య !

మీ రాజుగారితో యీ విధముగా శలవిండు !

సీ. ప్రభువుల ఆజ్ఞను ప్రతిఘటించెడిరీతి
కలనైన నెన్నడు తలచలేదు !

ప్రభువుల కోరిక భంగపుచ్చెడిబాట
సరదాకునైనను నెఱుగలేదు !

ప్రభువుల మాటల పరుసుతనంబుగా
యొంచెడిదారి సహించలేదు !

ప్రభువుల నడరికి వచ్చుటయన్నను

యప్తంబుకాదని యెంచలేదు !

గీ. కాని నాకున్న వైరాగ్య కారణాన

రామభజనంబుకన్న వేరన్నయెడల

మనసు కడు బాధనొందును - మహినిగల్గు

సుఖసంతతులకు ఆశ సున్న ! యన్న !

నేను భాగవతము ఒక ప్రభువుకోసమై వ్రాయలేదు. ప్రభువులు నన్ను భాగవతంరచించమని యెన్నడును కోరలేదు. జగత్ప్రభువు భాగవతము రచించి తన కంకితమిమ్ముని కోరినాడు. ఆజ్ఞాపించినాడు. కవి తానవంతిని కల్పించినాడు. గ్రంథరచనకు సహాయపడినాడు. ఆ మహాత్ముని - ఆ సీతారమణుని - దశరథనందనుని కరుణారతివల్లనే నా భాగవతము సంపూర్ణమైనది. అప్పుడే అంకితమియ్యబడిన భాగవతమునకు మరల అంకితమియ్యడని అడుగు సర్వజ్ఞసింగు భూకాంతుల వచనము విస్మయమగుచున్నది. ఓమింపుడని చెప్పుడు.

రా :— అంతటితో వదలువారము కామయ్య ! బలాత్కారముగా మీ యింట్లో ప్రవేశించి ఆభాగవతాన్ని గొంపోతాం - యెక్కడ వున్నదో చెప్పెదవా ? లేక శిక్షించమందువా ?

పో :— ఇంత చార్జన్మమా ? రంజింపజేయువాడే రాజుగదా ? రామచంద్రా ! ఎంత ఘోరకలిసాగించుచున్నావు ప్రభూ !

సీ. ప్రభువులేయన్యాయవర్తన చూపుచో

ప్రజలయిక్కట్లు యెవ్వరికి యెఱుక !

రాజులే ధర్మంబు రహితంబుగాచూప

జనులబాధలు వినజాలునెవడు !

భూకాంతులే స్వార్థపుందారి నడచిన

సాపాలకున్ శిక్షపడునదెవడు

క్షీతిపులే ఆశతో చింతలన్ గూర్చుచో

మొరలను వినుట కెవ్వరుడుగలడు ?

గీ. కంచయే చేనుమేసిన గలదెదిక్కు

ఘనముడుడే పొంగిన గలదెగట్టు?

భక్తులను హింసచేయుట పాడిగాదు

అనుచు డెల్పుడు ప్రభువుతో ఆర్యులార !

రా :—అలా చేయడానికి వీలులేదు. తత్క్షణం మీయింట్లో వున్న భాగవతాన్ని మాకు స్వాధీనం చెయ్యాలి లేనిచో ప్రభుబలం దాన్ని స్వాధీనం చేసుకుంటుంది.

పో :—అంత జేలికకాదు నాయనలారా !

గీ. కాచుచున్నాడు రాముడు గ్రంథమెపుడు

ఆ మహాత్ముని యోషింప నస్స డెవడు

అటు మీకున్న - యోధులై వరలుచున్న

వెళ్ళిడా యింటికిప్పుడే విజ్ఞులార !

భ :—(ఆవేశముతో) ఏయ్ - ఆగు ఆయన మీ రాజుకే అపకారంచేశాడు. ఆయన గ్రంథాన్ని అలా అన్యాయంగా అపహరించడం మీ రాజుకు ధర్మమేనా? ప్రజలంతా ఒప్పుకొనే పద్ధతిలో ప్రజలందరికీ సంతోషమయ్యే పద్ధతిలో పాలించినవాడే రాజు. ప్రజలకు మీపని మా కెంతమాత్రమూ యిష్టంలేదు. మీరు మర్యాదగా యింటికి వెళ్ళండి. అన్యాయంగా ప్రార్థించే మీ రాజుతో యిలాంటిపని పనికిరాదని చెప్పండి. మర్యాదగా వెళ్ళితే వెళ్ళండి. లేదా పోతన్నగారి కోసం - పోతన్నగారి భాగవత గ్రంథాన్ని సురక్షితం చేయడంకోసం మా జీవితాలను త్యాగంచేయడానికి సిద్ధంగావున్నాము. ఎప్పుడూ ప్రభుసూ యివ్వలేని జ్ఞానభిక్షను మా పోతన్నగారు మాకు పెట్టారు. ఆయనకు జరిగే అపచారం యీ ఏకశిలానగరవాస్తవ్యులందరకూ జరిగే అపచారంగా పరిగణింపబడుతుంది.

రా :—మీరు రాజుజ్ఞుకు లోబడకపోతే రక్షప్రవాహాలు ప్రవహిస్తాయి. ప్రాణాలను బలి యాయవలసివస్తుంది.

పో: —భక్తులారా! మీరు పశుపలమును ప్రయోగింపవలదు. మానవునకును, పశువులకును తేడాయున్నది. హింసాతత్వమే పశుప్రవృత్తి. అహింసాదీక్షయే మానవమతము. సత్యప్రవర్తన సత్యవ్రతము అహింసాప్రబోధము. అహింసాచరణము వున్నమానవుడే సర్వదాపూజింపబడగలడు. అతడే ప్రజలలో నేటికినీటముకాగలడు. ముకుబము లేని మహాప్రభువుకాగలడు. యీ రాజులు రాజులా - బురనరాజులు కాక అన్నట్లు ఆందరూ రాజులు కానేరరు. ఈ రాజభటులపై మీరు దూషణతిరస్కారముల సాగింపవలదు. హింసపద్ధతుల ప్రయోగింపవలదు. ఎనరికర్మముబట్టి వారికి బుధులు పుట్టుట సహజమునాయినా!

రా: —(తిరస్కారముతో గృహప్రవేశమొనర్చి)

భ: —బాబూ మీ ధర్మక్షేత్ర కొనియాడదగినదేనా? పరువు సోస్తూన్నప్పుడు, ఏదుటనున్న అధిమాధిముడు అధిర్మముగా అపవాసిస్తూన్నప్పుడూ సత్యము! అహింస!! అని మడిగిల్లుకొన్నచో యెట్లు మహానుభావా?

పో: —(ఎదురుగా చూచుచు)

(ప్రవేశము - ధర్మరాజు - శారద - గిరిజ)

మువ్వరు: — దౌర్జన్యముగా రాజభటులు పూజాపండినములో ప్రవేశించి భాగవతము, భాగవతము అని అనుచుచున్నారు.

పో: —రాముడే రచించమని ఆజ్ఞనిచ్చినప్పుడు రాముడేతనకా గ్రంథమును అంకితమిమ్మని ఆజ్ఞాపించినప్పుడు ఆకార్యమును రక్షించు బాధ్యత, కావ్యాపహరణకై యత్నమకు జనుల శిక్షించుబాధ్యత ఆరామచంద్రునిదే. మీరు నృధాగా మనోక్లేశమనుభవించకుడు.

(ఆవేశముతో మల్లన్న ప్రవేశం)

మల్ల: —నాన్నగారూ! మన్నించండి. యింక నేనీ దురంతాన్ని సహించలేను. ఎవరూ రాజభటులు. ఎక్కడున్నారు. మనభాగవతమును అపహరించుటకు వారి కెవరు హక్కునిచ్చారు. వెంటనే చెప్పండి నాన్నగారూ. ఇదంతా హక్కు - ఇతివృత్తం అని చెప్పాలి.

గీ. పప్పుదిను బాపనయ్యల భాగవతము
అంతతేలిక యనుకొనినాడె రాజు !
రక్తవాహిని ప్రవహించులాగు నిచట
భండనముసేయ సామర్థ్య ముండునేని
రండు యెక్కడ నుండిరో రాజభటులు
వీరరక్తము మాది - చల్లారలేదు !

భ :—మేము యిదివఱకే నాన్నగారితో చెప్పినాము దొరా !
యీ రాజభటులను యింతసేపటివఱకు వుంచేవాళ్ళమా ? అయ్యగారి
శలనెందంటే అజామత్తు చేశేయ్యమా దొరా !

పో :—మీ రందరూ వృధాయాస పడుచున్నారు. దౌర్భాగ్యమును రగుల్కొల్పుచున్నారు. శరీరమునకు శత్రువు క్రోధము. దానిని యే మానవుడు ఆహ్వానించకూడదు. రామునియందు సమృద్ధియున్న వాడను నేను. రామాంకితమైనది నా గ్రంథము. రాముడే యున్నచో భాగవతమునకు సంరక్షణస్థి యుండును. మీరూ నేనూ యీ అమా యక రాజభటులపై పగగొన పనిలేదు. మీరు ఉదరపోషణ నిమిత్తమే శరీరమును అమ్ముకొనిన బానిసలు. (ఎదురుగా) అరుగో ! గాయపడి నెత్తుటిధారలతో యీ భారతవీరులు యీ నిరుత్సాహముతో నచ్చు చున్నారు అయ్యో పాపం ! ధర్మాంశా వీరలకు పరిచారములు చేయవలెను రిండు.

(ప్రవేశం - గాయపడి రక్తిధారలతో రాజభటులు)

పో :—నాయనలారా ! మీరందరూ రక్తసిక్త గాత్రులై యేలయిట్లు బాధపడుచున్నారు.

రా :—మహాత్మా ! (వణకుతూ హీనస్వరంగా) ఆపూజావం దిరంలోకి వెళ్ళేసరికి పద్మకోతి తోకనుమెడకు చుట్టిసి టఫీలుమని - (ఆయాసంతో) నేలనేసి కొట్టేసింది బాబూ - కొనపూపిరితో యీలా బయటపడ్డాం - అదేపిశాచమో యదేవిష్ణురమో ! యెన్నఁకూ యెరగంబాబూ.

(అందరూ పరిచర్యచేస్తూంటారు)

శిక్షించేవాళ్ళని రక్షించారుబాబూ పోతన్నగారూ మీరు నిజంగా మహాత్ములు మీభాగవతం మానవలభ్యంకాలేనిది.

పో :—ఆయాసపడకండి నాయనా ! ఆపెద్దకోతి ఆంజనేయుడు రామభక్తుడు. భాగవతగ్రంథమునకు శహరాగాచు భక్తుడు ఆతని కోభమునకు బలియైన అభాగ్యులుమీరు. రామనామసంకీర్తన చేసినచో ఆతని కోపము తీరును. మీబాధలు తీరగలవు.

గీ. రామనామము సర్వదారక్తిమీర

పఠనచేసెడివారికే బాధలేదు !

కర్మగొనివచ్చి మీకు నిక్కలులగూర్చె

వగచి చేసెడిదింకేది భక్తులార !

అందరూ రఘుపతినామ స్మరణచేసినచో మనశ్శాంతి యుండగలదు.

గేయం.

నీదాసులము నిర్మలరాం

ఆదరింపవే దశరథరాం

సీతావల్లభ రాజారాం

జేరిభజంతుము శ్రీకరరాం

భక్తపాలనా పావనరాం

శక్తిహీనులము సీతారాం

ఆర్తశరణ్యా అయోధ్యరాం

కీర్తిశాలివో జానకీరాం.

(అందరూ నిష్క్రమణ)

ప దు నా ల గ వ ర ం గ ము

సర్వజ్ఞసింహుని ప్రత్యేకమందిరము.

ప్రవేశము సర్వజ్ఞసింహుడు - శ్రీనాథుడు.

శ్రీ :—మహారాజా ! రానిరమణీశ్రై యోచించునట్లుగా, తమరు
స్వధాగా మనస్సును పాడుచేసుకొనుచున్నారు. పోతన్నను బాధించు
చున్నారు. తమకు చెప్పజాలను కాని, ప్రభూ ! యీ విషయమును
యంతటితో ముగించినచో వుంచినది నా పూహ !

గీ. ఇట్టి మహానీయ రచయిత యీ విశాల
రాజ్యమందున చూడ నలభ్య మనుచు
యెంచినాడేమో ! ప్రభువులు !—కించలేక
పోతనార్యుని విడువ సంపూర్ణ చరిత !

గీ. అతని భాగవతమును, వెయ్యారు గతుల
మించి మురిపించజాలిన మంచికృతులు
ప్రభువు వరించి కలికించ—వరుస నిలుచు
సమృద్ధించినచాలు ! నన్నంబె కురియు !

సర్వ :—నా యంతము నిరాశాంతముగానే అంతమొందవల
సినదేనా ?

సీ. ఎదిరించు శత్రుల మదమడంచెడి ధాక
ఒక పేదకవికి దాసోహమనుట !

నిలిచి బల్కినవాని నేలగూల్చెడి శక్తి
పోతన్న నణగింప బోవుకుంట !

అజ్ఞ నుల్లంఘించు నతనిచంపెడి నీవి
యీ మాయయోగికి యేలకుంట !

అంకితం బిమ్మని అడిగి కైకొను ప్రభ
హాళికుడనినేను అణగియుంట !

గీ. చూచి సహింపరానిది - శూరులకును

రాచమర్యాదలన్న విరాగవృత్తి

చూపు పోతన్న ధైర్యంబు చూచునటకు

కరువీడదు వానికి శిక్షపడక !

గీ. లెక్కలేవన్నరీతిగా నొక్కవృత్తి

రాజధిక్కారమొనరింప రక్తియనుచు

అనుభవింపగ లేను అన్యాయసరణి !

‘భక్తి’ యేపాటిదో - దాని శక్తి యెంత !

గాంచునటకును విడువ భాగవలదీక్ష !

గీ. రాజు నెదిరించగల్గిన రామధర్మ

ద్రోహబుద్ధులనేర్చినదో ! యనంగ

పోతనాహ్వామ భోధచింతి చెలుపు !

నేర్పుచున్నాడు శ్రీరంగసితులతడు !

(ప్రవేశం రాజధటులు)

ఎమిరా ? నీవీ పోతన్న ? నీవీ ఆయన భాగవతము ? అలా
దిగాలుపడి చూచెనరే ? పంపినపని యేమయినదో తెలుపుటకు
యింత ఆలశ్యమెందుకు ? ముఖాలను వాల్చుచున్నారేమి ?

రా :—మహాప్రభూ ! మమ్ములను క్షమించుడు. మావల్ల అం
రాధము రవ్వంతయులేదు. రాజాజ్ఞను పాలించినాము. పోతన్నగారికి
ప్రభుసందేశంను వినిపించితిమి. ఎప్పుడో రామాంకితమైన తన భాగ
వతమును ప్రభువుల కంకితమిచ్చుట సమంజసము కాదని అయిద్రుమనీ
అధర్మమనీ చెప్పినాను ప్రభూ !

సర్వ :—పిరికిపంజలు ! అసమర్థులు !!

రా :—అట్లనకుడు మహాప్రభూ ! ‘మీరు భాగవతముతో వచ్చి
ననుసరే - లేక మాకా గ్రంథ మిచ్చిననుసరే’ అని అన్నాము.

సర్వ :—ఆ బాపనయ్యను లొంగదీసి గ్రంథమును సంపాదించ
లేనిశక్తి గాల్చినా ?

రా :—కాదుప్రభూ ! ఆయన దేనికీ యిష్టపడకపోయినాడు. దార్జన్యమున పోతన్నయింటిలో మే మందరమూ ప్రవేశించినాము. పూజాగృహమును ఆక్రమించినాము. భాగవతమును సమీపించితిమి. దానిచుట్టును ఏదో చక్రము పెద్ద హోరుతో తిరుగుచున్నది. స్వామి యింతలో అకస్మాత్తుగా ఒకపెద్ద కోతివచ్చి మమ్మందరను భక్షించు నంతటి క్రోధావేశమును చూపినది. నేళను పక్షనైచి కొట్టినది. మా యెముకలు విరిగినవి. మారక్తనాళములు పగిలిపోయినవి. మాప్రాణములు యెక్కడికో యెగిరిపోయినవి. పాపము ఆ పోతన్నగారి పరివారమూ పరిచర్యలు చేయగా ప్రయాణమైన ప్రాణములు కూరుకున్నవిప్రభూ ! అదియుగాక ఏకశిలానగరవాస్తవ్యులు అందరూపోతన్నపై అన్యజప్రేమను చూపించుచున్నారు. అతినిపై యీగను నాలనీయమని కంకిణము కట్టినారు. తమించుడు మహారాజా ! ప్రజానుగంజకు డైన రాజు - స్వాధిపతుడై పరమేశ్వనాంకితమైన భాగవతగంధచూను కోరి - కోరికను దీర్చితేని ఒకభక్తునకు యిట్టి యిక్కట్లనుగూర్చుట న్యాయమకాదవియు - ఇట్టి అన్యాయపాలన అంతర్ముగ్ధములకు దాని తీయననియు ప్రజావిశ్వాసమునకు మారమగుచనియు శ్రీనాథుని తగవనియు తమతో పలుకుచున్నారు ప్రభూ !

సర్వ :- (హేలనగా) ప-లు-క-మ-న్న-రు ప్రభువట ! సిగ్గులేక వాగుచున్నారు. మీనంటి అసమర్థులు రాజభటులుగావుండిన చాలు. స్వర్గసీమ నరకకూపము అగుటకు అభ్యంతరములుండవు

శ్రీ :—మహారాజా ! ప్రజలసమైక్యస్వరూపమే ప్రభువుగదా ! అనుశూహతో ప్రజల సందేహమును యీరాజభటులు గొనినెచ్చినారు. వీరిదోషము రన్వంతయులేదు ప్రభూ ! నాకు శలవీయుడు.

(శ్రీనాథుని నిష్క్రమణ)

సర్వ :- దోషము ! దోషము !! దోషము !!! ఎవరిదోషమూలేని నాడు వా కెందులకీ రోషము !!!!

ఇక ఉపేక్షించిన వీలులేదు. రాజద్రోహియైన యీపోతరాజును తగినరీతి శిక్షింపవలయును. లేనిచో గ్రంథము మితిమీరుచున్నది. వట్టి అసమర్థుడనని అనుకొని యీ పోతరాజు అక్రమముగా చరించుచు న్నాడు. యీతనికి వెంటనే పాఠము నేర్పవలయును. (ఆలోచించి) ఓయీ రాజభటులారా ! (ప్రతికవాసి మొహరువేసి) ఇదియే నాఆజ్ఞ దీనిని గొంపోయి పోతన్నకు చదివి విచుపించుడు. దీనితో పోతరాజు తన భాగవతగ్రంథమును మాకు స్వాధీనము చేయుటో లేక మానా మ్రాజ్య సరిహద్దులను విడనాడి పరిరాజ్యంబులలో లేక విజన ప్రదేశ ములలోనో తల దాచుకోవలసినదని సపరివారముగా. సకుటుంబముగా తత్త్వేణమే ప్రయాణము కావలసినదని చెప్పుడు. పోతన్న యింటిని విధిల పఱచి భాగవతమును అన్వేషించి శీఘ్రముగా పొందు. సమీక్షాసము సాయంత్రములోపుగా రావలెను. (రాజభటుల నిష్క్రమణ)

(తెజలో సంగీతము)

గేయం.

నిను భజించినవారికి కీడులు

లేవుగా ! లేవుగా !!

అనవరతము నీపదసేవనమే

గోరెద ! గోరెద !!

రఘుకులభూషణ రామా రామా

అఘవినాశన రామ ! రామ !!

దీనులబ్రోచే దొరవని నిన్ను

వేడితీ ! వేడితీ !!

ఆర్తశరణ్యుడవనియే నినుమది

పాడితీ ! పాడితీ !!

రఘుకుల భూషణ రామా రామా

అఘవినాశన రామ ! రామ !!

సర్వ :— ఆహా! శిథిలహృదయాలపై మధురరసము చిలికించి
నట్లుగా నున్న యీ సంగీత మెవరిదోగదా ! ఆహా! అదేదో వేదాంత
గీతిక ! జీవననాటకమును స్పృహ పీకరించు తత్వబోధ !

(ప్రవేశము చిదానందుడు)

చిదా :— శ్రీ శ్రీ సర్వజ్ఞసింగమహీపాలునకు శుభాశీస్సులు !

సర్వ :— (నివ్వెరచటూతో చూచి) మహాత్మా ! మీ రెవ్వరు ?

చిదా :— సీ. విమలగంగానదీ వీచికలించిచ్చు

నాయువులపియె సేనకులు మాకు !

పరుల కిభ్యద్యమై భయమును గల్పించు

గొప్ప పైసలెడమె కోటమాకు !

బుతుల సింగారాన నళిత మానందించు

ప్రప్తిపియె నర్తన భూమి మాకు !

మమకారహీనమె మాధవున్ గుఱించు

స్వామి నామమె స్వరాజ్యంబు మాకు !

గీ. పరిసుఖాలకు యేల్పడి పరిలువేళ

యైహికంబును గనని మా యాత్రికులకును

రాజయోగులగుందురు రాజులెల్ల

మంత్రసామ్రాజ్యపాలన మా మితంబు !

సర్వ :— మంత్రసామ్రాజ్యపాలకులా ? అదేమిరాజ్యము - అదె
క్కడిది ?

చిదా :— సీ. పొగరన్న యెవడైన పొందరానిదటంచు

తెలిసినవారలే తెలిసెప్పుడొ !

తన్నుతాపొగడు నథములకుగూడను

కన్పించదని విదుల్ విన్నిరెప్పుడొ !

ఆకువిరోధాల కంకితుండగునెడ

చూడలేడనిగూడ పాడిరెప్పుడొ !

ధర్మంబు నరయని తాపసహింసకుల్

గనలేరటంచును గాంచిరెపుడో !

గీ. అవనిలోలేదు గాని యీ యవనికిపుడు

బంధుమర్యాదలను పంపు పరమపురము

మంత్రసామ్రాజ్య మనినచో మాటలగునె !

యెఱుగుటకుగూడ సంస్కృతి వరలవలదె ?

సర్వ :—సంస్కృతి - యనుచున్నారు. నాకు సంస్కృతి లే దందురా ?

చిదా :—బిడ్డా ! నీవు మహారాజునైనంతమాత్రమున అంతయు నీకు తెలియవలెననియున్నదా ! తెలుసుకోవలెనని తహతిహాడువా రిక్కే తెలియని రహస్యములు లక్షలున్నవి. విజ్ఞానము గట్టులేని కడలి రీతిగా పాలసముద్రము చంద్రుని చూచి ఉప్పొంగునట్లుగా వ్యాప్తిచెందుచున్నది. సంస్కృతి నాకు లేదా ? అను నీ ప్రశ్నలోనే అహంభావము స్పష్టమగుచున్నది. మానవులు ఆత్మవిశ్వాసములేక అభివృద్ధిపొందలేదు. అహంకారముతో అనకాశములను పొందలేక నిరాశాంకితులగుచుందురు. సత్యం - శివం - సుందరం అను మంత్రో పాసన - దాని య దార్శము యెరిగినవాడే సంస్కారి. నీకు సంస్కారము గలదనుకొనుచున్నావు అజ్ఞాన విశాచికి ఆఘృతైన అమాయకు డనై సత్యపదార్థమును గుర్తించలేకున్నావు.

సర్వ :—కవిరాజుల కావ్యమధురములతో నిరంతరము ఆనందించు నాకు సంస్కారమేలేదా ? నేనే అజ్ఞానాంధకారముననున్నానా ?

చిదా :—బిడ్డా ! ఆ అహంకారబీజము నీలో ప్రవేశించి మొలకలెత్తి పెరిగి పెద్దదై వృక్షమై అభవ్యముగానున్నది. దానిమహిమ నల్లనే 'నేను' 'నాది' అను అహంకృతి నిన్ను విడనాడకున్నది.

సర —మీ సంభాషణము అయోమయముగానున్నది !

చిదా :—నా సంభాషణము అయోమయముగాదు. నీ ప్రవర్తన అయోమయముగానున్నది.

సర్వ :—రాజదర్బారున - రాజసన్నిధానమున - యీ అధిక ప్రసంగములు మానుడు !

చిదా :—ప్రభుశక్తి ఒక్కటే ! యీ నరులకు వీరి అహంకృతులకు భయము లేనేలేదు. మంత్రము మీ మారణయంత్రములకు తంత్రము - మీ సామ్రాజ్యమునంతను గడగడ లాడించగల్గిన తాహ్ము యీ రుదురాలే వీర్చుకున్నది రాజా ! నీ వున్నావు - నేనున్నాను చూపించమందువా నాథాక ! ఎఱిగించమందువా రామశక్తి ! (చేయి చాచి చూపును)

సర్వ :—మహాత్మా ! ఏమియీ ఆశ్చర్యము. నా సామ్రాజ్యము మీ చేతిలో - మీ అరచేతిలో కన్పించుచున్నది. ఇదియేమి నాశరీరము వణకుచున్నది. శత్రుసముదాయము చించిచెండాడిన నాహస్తము దడదడలాడుచున్నది. కదనరంగమున కప్పిగింతులు నైచిన నా కాలు కదలకున్నది. అరివీరవర్తాల అంచనాలను సూపంచలు చేసిన నాబుద్ధి మందగించుచున్నది. మహాత్మా ! యీ రహస్యమేమో యెఱిగింపరా? యిందలియు నా విలక్షణమునకు చాలా వింతగానున్నది.

చిదా :—బిడ్డా యిటుచూడుము. నీవు సీరాజ్యము అను మమకారమును నీలోచంపుటకు నేనురాజను అను అహంకారమును నీలోమాయనుచేయుటకు యిట్లు చేసినాను.

శా. కారేరాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిన్ బొందరే
వాగేనీ సినిమూటగట్టుకొని పోనంజాలిరే భూమిపై
కైరైనన్ గలదే శిబిప్రముఖులన్ ప్రీతిన్ యశఃకాములై
కోర్కెలు వారలన్ మఱచిరే యిక్కాలమున్ భార్గవా !

అన్నట్లు నీవు నేను వున్నందువల్లనే యీ జగము నాగుచున్నదను కొనుట పొరపాటు, రాజులురానీ - రాజులుపోనీ యీ ప్రప్రతి రంగము మామూలుగనే నాటక ప్రదర్శనముల జేయుచుండును. నాయనా ! నీ రాజ్యాహంకారము నీకు కొంపకు చిచ్చుపెట్టునేమో యని భయపడుచున్నాను.

సర్వ :—అదేమి మహాత్మా !

చిదా :—కుమారా ! ఒకకవి పరమేశ్వరున కంకితమిచ్చి ఒక గ్రంథమును రచించినప్పుడు తన కా గ్రంథమిమ్మని రాజు కవిని బల వంతపెట్టుచున్నాడని ప్రజల గుసగుసలలో విని వచ్చినాను. నీవేనా నాయనా యీ తప్పుపనిచేయుచున్నది?

సర్వ :—ఔను మహాత్మా ! ఆ గ్రంథమనిన నాకు ఆశమెండు

చిదా :—ఆశ !—అదియే కర్మకు మూలము ! అందుకని పర మేశ్వరునికన్న ఆధిక్యముగని గర్వపడెదవా ?

చిదా :—కాదు స్వామీ !

చిదా :—మరెందుకయ్యా పరమేశ్వరాంకితమైన గ్రంథమును నరాంకితము చేయుమచున్నావు? యీ పాడుకథ చర్చితకై సర్వజ్ఞుడు అవివేకియై భాగవతముతోసమై అమాయకుడై రాజునియైన భక్తపోత న్నను బాధలగూర్చినాడని భవిష్యజానీకము నిన్ను దూరునంతటి శాశ్వతంబగు అపకీర్తికి ఆహ్వాన మిచ్చెదవా? వెళ్ళివాడా ! యిహము నకూ పరమునకూ చెడినవాడనైతివి ! ఇంతియేనా నీ బీవిత పరిణితి ?

సర్వ :—(ఆలోచించి ఆలోచించి సాగిలిపడి) తప్పే స్వామీ ఊమింపుడు !

చిదా :—ఊమించువాడను నేనుగాను ఆ పోతరాజు. నేడే ఏక శిలానగరికి బయలుదేరుము. ఆ భక్తుని పాదములుపై న్రాలి ఊమించు మనుము. అతని ప్రశాంతవచనములే నీకు మనశ్శాంతి నీయగలవు. ఏమందువు ?

సర్వ :—చిత్తం ప్రభూ - తప్పక యిప్పుడే పోయెదను.

(నిష్క్రమణ)

ప ది హే న వ ర ం గ ము

ఏకశిలానగరము - రాజవీధి - ప్రవేశం కొండరు భక్తులు

పురజనులు - పోతన్న - అతని కటుంబము - రాజభటులు.

రా :—విన్నూరుగదా ! పోతన్నగారూ ! ప్రభువులవారి ఆజ్ఞను నారముగా తమరు తమ పరివారముతో సహా శ్రీ శ్రీ సర్వజ్ఞసింహుల వారి సామ్రాజ్య సరిహద్దులను విడనాడి యెక్కడికో మీ యిచ్చన చ్చినచోటకు పోవలెను. మీరు యేకశిలానగరమును వీడినట్లు వెంటనే ప్రభువులకు మేము విన్నవించవలసియున్నది.

పో : — నాయనలారా ! మీరుచేసిన దేమున్నది. ఇందు మీ తప్పేమున్నది. ఎవరికర్మనువారు అనుభవింపక తప్పదు నాయనలారా! బ్రహ్మ దేవుడు మూడు పంక్తులలో ప్రతివాని నొనటయందును వాని నితానుభూతిని సంగ్రహపఱచినాడు. సృష్టిరహస్యమును యెఱుగ లేక పరమేశ్వరునిలీలగుర్తించలేదు. నా కష్టము నా సుఖము అని వృథాగా అమాయకులు వ్యాకులపడుచున్నారు.

సీ తనకత్తితోడ శాల్రవ సమూహము చించు

నెరెన్నికన్లన్న వీరుడైన

తనగొంతుతోడ ముదానహమునను దా

రంజించుగాయక రాయడైన

తనగంటమున సన్నతగతిగ కృతులను

రచించుచగల కవి బ్రహ్మయైన

తనకిరీటముతోడ ఘనరాజ్యసంతతి

మురిపించురాజన్య మూర్ఖులైన

గీ. కర్మకెప్పుడు తలవొగ్గి గ్రాలవలయు

మారుమాటలు వచించు మాడ్కిలేదు

అనువింపకమానుట అసలేలేదు

కర్మమర్మము నెఱుగుటే కష్టమయ్య !

సీ. స్వేచ్ఛానువర్తికి తుచ్చమాదాస్యంబు

కల్పించునట్టిది కర్మకాదె !

వీధిబైరాగిని వేడుకన్ ప్రభువుగా

నిర్మించునట్టిది కర్మకాదె

పాలించుప్రభువును వట్టిభిక్షుకురీతి

గాసిల్లచేయుట కర్మకాదె !

శాంతిభద్రతనింపు సౌఖ్యభూమినయ్యె

కాటిగాచేయుట కర్మకాదె !

గీ. సత్యమును నిర్ణయించగా శక్తిలేక

పాడుబంధాల బారినివదలలేక

కర్మయనుదాని నెఱుగరీకాలమందు

పూహలన్నియు వట్టి - అపోహలయ్య !

ఏకశిలానగర వాస్తవ్యులారా !

సీ. చూపించినారలు సోదరప్రేమను

భారతీయప్రతిభ వరలునటుల !

సేవించినారలు శ్రీరామచంద్రుని

భాగవతపఠన భక్తినిలుప !

నడిపించినారలు నాడియాస నెఱుగని

ముని జీవనంబును మురుపునెరపి !

సాపించినారలు శాంతి - అహింసను

బీవిత సూత్రాల రీవియనగ !

గీ. అట్టి సౌశీల్యవంతుల అండవిడి

యేగుచున్నాడ - యేడకో - యీవిధాన

మరలమిముచూడు భాగ్యంబు వరలదేమొ

అందుకొనుడయ్య - పోతన్నవందనాల !

సీ. నొప్పించి నానేమొ ! తప్పలతోమిమ్ము
 శమియింపగదరయ్య సాదరాన !
 తప్పించి నానేమొ ధర్మంబు నడకను
 ఇతరంబులనక ఊమించుడింక !
 భాషించినానేమొ వర్ణదోషములతో
 మన్నింపరయ్య సమానమునను
 పూహించినానేమొ పుణ్యులవేరుగా
 కఠినతన్ గాంచక గావరయ్య

గీ. తెలుగువాడను పుట్టితిన్ తెలుగుగడ్డ
 తెలుగురాజుల యాగ్రహతీవ్రతకును
 ఆశులైనట్టివాడను ఆంధ్రులార !
 మరలమిముచూచు భాగ్యంబు వరలకున్న
 పరప్రదేశమునందు నాప్రాణయాత్ర
 గలుగువేళల పోతన్న - తెలుగువాడె
 అనుచు మదినుంచుకొనుడయ్య ఆర్యులార !

పురజనులు :—(వారిలో) అయ్యో ! పోతన్నగారి మాటలు
 వింటే గుండె తరుగుకుపోతుందిరా ! ఎందుకురా ఆరాజుగారికి యీ
 యనమీద యంతకోపం ?

యువజనులు :—గేయం.

ప్రజల హింసించేటి
 ప్రభువులెందుకురా !
 రక్తి నేనింపనీ
 రాజులెందుకురా !

పేదహృదయాలలో
 పెనుగాలివీచింది !
 వీరహృదయాలలో
 విప్లవమురేగింది

ప్రజలహింసించేటి
ప్రభువు లెందుకురా !
రక్తి నేనింపనీ
రాజులెందుకురా !

రైతు సౌఖ్యాలనూ
గోతిలోగూల్చేటి
మాయరాచరికంబు
మనకుయెందుకురా !

ప్రజలహింసించేటి
ప్రభువులెందుకురా
రక్తి నేనింపనీ
రాజులెందుకురా !

సర్వజ్ఞుడైననూ
ఉర్వీశుడైననూ
స్వార్థంబు చూపింప
సహింపలేమురా !

భక్తులు:—మహానుభావా! పోతరాజుగారూ! మీరు యెక్కడకు వెడితే అక్కడికే మేమూవస్తాం. ఇంతవరకు రామనామచంకీర్తన చేసి మీభాగవతసుధనగ్రోలి ఇక మీకడనుంచి మిమ్ము విడనాడి యేకాంతంగా మేము వుండలేము స్వామీ, మీతోపాటు కలియో! గంజియో! తాగి వుంటాము. అనుగ్రహించండి దేవా !

పో:— ఏకశిలాపురీనివాసులారా! మీ రందరు నాకు ప్రభువులవారు అపచారముచేసినట్లు అపోహపడుచున్నారు; అట్టి నిరాధారమైన వార్తలను మీ రెన్నడు ఆహ్వానించకూడదు. అదియునుగాక పోతన్న లేనంతమాత్రమున మీ భావిజీతములే భంగపడినట్లు వాపోవుచున్నారు. నాయనలారా! పోతన్నలు రానిండు- పోతన్నలు పోనిండు యెవరికర్మానుసారముగా వారు జీవితమునందు కష్టమో! సుఖమో!

అనుభవించి తీరవలయునుగదా ! పోతన్న భౌతిక దేహము మీకు దూరమైనను అతని మానసిక శరీరము మీ హృదయాలలోనే వుండునుగదా ! అశాశ్వతమైన భౌతిక దేహముపై ఆపేక్షను అధికపఱచకుడు. సత్యపదార్థమై శాశ్వతమైన పరంజ్యోతిని స్తుతించుడు. మీ కందరకునా హృదయపూర్వక వందనములు.

అందరు :—పోతరాజుగారికి జై ! పోతరాజుగారికి జై !

(ప్రవేశం శ్రీనాథుడు - సర్వజ్ఞుడు)

సర్వ :—శ్రీనాథకవిరాజా ! పోతరాజు మన అదృష్టవశమున యింకను సామ్రాజ్యమును వీడలేదు.

శ్రీ :—ఆలశించక నెంటనే అతనిని తీసుకువచ్చి ప్రార్థించుడు మహారాజా !

సర్వ :—తప్పకపోయెదను - తమరుకూడ నా చెంత నిలుచుండుడు కవిసార్వభౌమా !

శ్రీ :—సరే - అట్లనచ్చెదను - రంశికపోవుదము !

(పోతన్న పాదములపై సర్వజ్ఞుడు వ్రాలును)

పో :—(లేవదీసి) మహారాజా ! యెందులకీ వందనములు !

ప్రభువులు మీరు - ప్రజలము మేము - ఆజ్ఞాపించు ఆధిక్యముమీరు. ఆజ్ఞలను అనుసరించువారము మేము ! వృధాధిక్యత మా కారోపించుట మమ్ము అవమానపఱచుటకాదా ప్రభూ !

సర్వ :—పోతన్నగారూ ! గతజల సేతుబంధనము వృధాగదా ! అవివేకినై న్యాయాన్యాయ విచక్షణలేక, ధర్మాధర్మ పరిజ్ఞానము నందక మీకు శ్రమగల్గించినాను. యిడుముల బడజేసినాను. సాధుసజ్జన సంతతికి సంతాపము కల్గచేసినవారికి కులక్షయమగునని చెద్దలవలన నేడేవిన్నాను అహంకృతి నణగించి భాగవతమును అంకితముగొనవలెనను ఆశను వీడి మీకు పంపించిన ఆజ్ఞను రద్దుచేయుటకునూ మిమ్ములను తీసుకువచ్చి ప్రార్థించుటకును వచ్చినాను ప్రభూ !

(తెరలో సంగీతము)

జీవా ! మేల్కొనవా !

మాయాజగతిని వ్యామోహముతో

హేయపథమున పడిపోయితివి !

జీవా ! మేల్కొనవా !

క్షణికసుఖంబును శాశ్వతమనుకొని
కలిమాయలలో కలసిపోయితివి !

జీవా ! మేల్కొనవా !

పాలకుడెవడూ ! పాలితుడెవడూ
నేలనాదనుచు గర్వపడితివా !

జీవా ! మేల్కొనవా !

జగదధినేతను సమ్ముదలీల
సంసేవింపగ జాలమి కేల !

జీవా ! మేల్కొనవా !

అరుగో ! నా అజ్ఞానాంధకారమును పోగొట్టి నా రాచరీవియం
దలి నిజానిజములను వెల్లడించి జ్ఞానభిక్ష నొసంగిన శ్రీ చిదానంద
పుంగవులు యిటులనే వచ్చుచున్నారు.

(ప్రవేశం చిదానందుడు)

గురువర్యా నమస్కారం.

చిదా :—మంచినమయమునకే వచ్చినాను. పశ్చాత్తప్తుడైన
యీ సర్వజ్ఞసింహుడు క్షమార్హుడు పోతన్నా. తన అపకృతులను
తానే ఒప్పుకొనుచున్నాడు. అతని తప్పిదముల మన్నించుము. మహా
ర్షివై ప్రశాంత జీవనమును సాగించుకొనుము.

పో :—గురుకృతము !

శ్రీ :—మహాత్మా ! నాదొక కోరికవున్నది. తమరే తీర్పు
వలయును.

చిదా :—చెప్పు బిడ్డా.

శ్రీ :—(శారద - మల్లన్నలను దగ్గటకు తీసి) ఈమెనాముద్దుల
బిడ్డ. శారద ! ఇతడు మాబావ పోతన్న కుమారుడు మల్లన్న. వీరిరు
వురి పాణిగ్రహణ మహోత్సవము మీ సన్నిధానమున నేడే జరుగవలె
నని కోరుచున్నాను.

చిదా :—మంచిది. మహర్షియైన పోతన్నతో వియ్యమందుట
సీపూర్వజన్మ సుకృతముకాదా శ్రీనాథా ! పోతరాజా ! ఏమందువు ?
ఇష్టమేనా.

పో:—ఔను ప్రభూ !

(మంగళవాద్యఘోష)

చిదా:—(శారద మల్లన్నలకు పాణిగ్రహణముచేసి) నూత్న దంపతులారా !

ఉ. శ్రీలకు నాలయంబనఁగఁ జెల్లిన భారతభూమియందు పు
ణ్యాలఫలంబుగా జననమందు వధూవరులార ! నేడు ప్రే
మాలయ మంటుపంబునకు హర్షమెలర్పగ వచ్చినారు ! యె
క్కాలము మీకు దిక్కగుచు కౌంచనచేలుడు గాచు గాపుతన్
నీ. పరమేశ్వరుడు తనపార్వతీ సతిగూడి

చల్లనికృప వెదజల్లుగాత
వనరుహాసనుడు తన వాగ్దేవితోగూడి
హితవుగా దీర్ఘాయు విచ్చుగాత
వనమాలి ప్రియురాలు వరలక్ష్మితోగూడి
కోరినసంపద గూర్చుగాత
రాజగోపాలుండు రమణిరాధనుగూడి

కన్నాకుగా మిమ్ముగాచుగాత

గీ. శాంతిసఖ్యత మీలోన సాగువేళ
భాగవతదీక్ష మీ కడ వగలువేళ
ప్రేమపూజారులన్నటు వేడ్క-మీర
నడుపుకొనుడయ్య సంసార నావనిక !

ఉ. పెండిలిపీటయన్న నది ప్రేమవిహారుల ముద్దుమూట ! యీ
పండువనాటి నాటక ప్రబంధమునందలి నాందిపాట ! మీ
యండను సిత్యనూత్నముగ హర్ష ముగూర్చెడి పూలతోట ! ఆ
దండ, సుధామయోక్తులను దంపతులార ముదంబునందుడీ !

గీ. తెలుగుదేశపు విఖ్యాతి తెలుపునట్టి
వీరసంతాన విభవంబు నెలయువేళ
ఆంధ్రమాతకు నానంద మందజేసి
నిండుగర్వంబు మీరింక నిలుపవలయు !

పోతన్నా !

గీ. అయిన దయిపోయినదిగాని ! ఆ ప్రభుండు
నన్ను మన్నించమని వేడుచున్ననాడు

తనయవాంకృతి విడనాడి దనరునాడు

అతని శమియించగా కాలహరణమేల ?

రాజా ! సర్వజ్ఞసింగభూపాలా !

గీ. రాజవైనంతమాత్రాన రాజఋషుల

బాధపెట్టుట తగదోయి ! భద్రగతిని

యిట్టితప్పులు - ముందురానట్టి ఓతి

ప్రజల పాలించుకోవయ్య ప్రథిత గతిని !

అందరు :— గేయం.

పూతచరిత్రుడు

పోతనసుండీ !

ఆతండాంధుల

కాభరణమండీ !

రాజులగెల్చిస కవిరాజండీ

రాజ్యము గోరని యోగియేనండీ !

పూతచరిత్రుడు

పోతనసుండీ

ఆతండాంధుల

కాభరణమండీ !

కలిమాయలకు లోబడడండీ

ఘనుడై భక్తిని గాంచెనుసుండీ !

పూతచరిత్రుడు

పోతనసుండీ

ఆతండాంధుల

కాభరణమండీ !

పరియించండి భాగవతంబు

స్మరియించండి పూజ్యనామంబు !

పూతచరిత్రుడు

పోతనసుండి

ఆతండాంధుల

కాభరణమండీ !

మంగళం.